

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מריס שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

(א) עלה פ"ג מ"א.
(ב) ומעלה דף כ"ג.
(ג) פסחים כ"ג: קדושין נ"ו:
(ד) ע"י רש"י
זמנים כה. ד"ה כפורי
זב"ב (ט) ע"ז ס"ב. (י) ק"ב.
(יא) שבת כ"ה. (יב) ברכות
כ"ה ע"ב.

הגהות הב"ה

(א) רש"י ד"ה ט"ז שנה
וכו' קמהדר סמנים
הס"ד: (ב) ד"ה דול
וכו' ואין מנעו השבח:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דול וכו' וכו'
אני הייתי מוכר
סמנים. (ל"ז דול צינעא
היינו למר לצע חול אל
הסמנים עלמן לא היינו
ומהו לי ללמאי יחסי
לה ואמאי ל"א פשטיס
דחולו סמנים וחק דגם
אלו מכוין לא היה מוכרן
ביוקר מ"מ כיון דלחן שנה
מנאי ולא מקרי השנה
היא כשנה הויאלה דמשלם
כשנת הויאלה ו"ע.
ובחמת ק"ל גם על
הגמרא ללמאי יחסי
לאוקפא דגול לצע וסמנים
דמד לוקי דממעיקרא דגול
סמנים שריים וצנע אמר
שלו והול סמנים עד
שהלמ ע"ס דצנע שעליו
אין עליה לומר האצע
כשניה צעון הויאלה ו"ה
י"ט ס' סמנים מחדר ל"ח
הסמנים וזמנא הרי שך
לפניו ו"ה דמנאי שקליה
יאמר גמלת המוקן לך גם
למניו ו"ה אין שנה סמנים
לא הוי השנה על הצנע שעליו
ו"ה ל"א שלם דמעיקרא
וע"ג: תוס' ד"ה או
וכו' א"א נ"ו ב"ב
יותר. עין ש"ך פ"י ט"א
ס"ג:

תורה אור השלם

(א) וכו' תבואה א"ל הארץ
וצמעתם על ע"ן מואבל
וערלתם ערלתו את
פריו שלש שנים יהיה
לכם ערלים לא יאכל:
(ויקרא י"ב. כ)
(ב) ולתקומתך ולתורה
אשר בארצך תהיה כל
תבואתה לאכל:
(ויקרא כ"ה. י) פי ויבל הוא
קדש תהיה לכם מן
השדה האכלו את
תבואתה: (ויקרא כ"ה. כ)

כפרא דודי. קינח צו את היורה כלומר כשירי צנע שנשתיירו צורה
צנעו כופרא לשון קינוח (7) כמו צלחה דפרסא למכפריה כהכל
שומטין (חולין דף ט:): נותן לו דמי עצי. דקניניהו בשמינו אלכל
נתן עליהם כו' דלא שניה ולא קני ידו על התמונה: **יש שבח בו.**

כלומר חוותא מילתא היא או לאו

מילתא: ותרננהו. שראן צמים

כדרכן: וצבע בהן. אמר שלו מצעיא
לן יש שנה סמנין על הלמך דחוותא
מילתא היא ואמר ליה הכ לי סמנאי
דשקלתינהו כו' כדצנעא למימר קמן:
אמרי ואי אין שבח בו' מי מציי אמר
לית לך גבאי ולא מילתא היא
כתי נמי דחוותא לאו מילתא היא
לימא ליה הכ לי סמנאי דלפסדתינהו:
צפון. שו"ן: וקא מהדר ליה.
למנר כשהוא צנע מנאי: יש שבח
סמנים על גבי צמר. דחוותא מילתא
היא וקמהדר ליה אמר וקמהדר ליה
סמנים כלומר צנע השנה למנר
קמהדר (6): דו"ה ציבנא. אמר צנע
הול צעולס ואין (3) מגיעין שנה לדמי
סמנים ואמר ליה גזול *אני הייתי
מוכר סמנים או הייתי וצנע בגד
ועכשיו הפסדתי דהא לא השפירו
צנמנר: **אין דצבע בהו קופא. גול**

קוף וסמנים וצנע את הקוף ומחזירו
לו דלא אייקר ליה ואמרי לה קופה
של נצרים: כגון דצמר דחד וסמנין
דחד בו'. ולאו לענין גזן קצעי לה
דאין כחן גול: בקליפי ער"ה. קליפי
אגוים או שאר פירות אלכל קליפת:
הנראה לשיעור. מראה צענמא לע"פ
שאין צו ממש כגון נר וצנע: שביעית.
אסור לעשות סחורה בפירותיה (7)
וקליפי פירות קאמר ולא קליפי עניים
דעניים אין שביעית חלה עליהן
דלקמן (8) דסמנים עליהם להסקה ניתנו:
רביעית

סמנין על גבי צמר וצמר מהדר ליה סמנין לא מהדר ליה אמרי תיפוק ליה
דאייקר ליה ניהליה בדמי לא צריכא דול ציבנא ואיבעית אימא כגון
שצבע בהו קופא רבינא אמר הכא במאי עסקינן כגון דצמר דחד וסמנין דחד
וקארי קוף וצבעיה לההוא צמר בהנך סמנין יש שבח סמנין על גבי צמר
דאמרי ליה הב לי סמנאי דגבך ניתנו או דלמא אין שבח סמנין על גבי
צמר ואמר ליה לית לך גבאי כלום תא שמע (6) בגד שצבעו בקליפי ערלה
ידלק אלמא חוותא מילתא היא אמר רבא (9) הנאה הנראה לעינים אסרה
תורה דתניא (8) ערלים לא יאכל (10) אין לי אלא איסור אכילה ומנין שלא
יערלתו את פרו ערלים לא יאכל לרבות את כולם תא שמע 'בגד שצבעו
בקליפי שביעית ידלק שאני התם דאמר קרא (11) תהיה בהויתת תהא

הא מנחי קמך שקלינהו. ומ"מ אגרא צעי למיחבד למישקל להו
דכין דלמי לדיה צעי למיעבד השנה כדלמנר לעיל (דף ט).
גבי זורק מנעבד לים: **דול ציבנא.** ומכל מקום איירי דגול
סמנים שרוין דלי דקניניהו ושרניהו קנניהו בשמינו: **דצבע** בהו
קופא. פירש צוקנטרס גזול קוף

וסמנים שרוין וצנע את הקוף
ותימה דלש כן אפסדיה צדים
וכה"ג היוק ניכר הוא ומחייב ונראה
לפרש דצנע צהו קופא כלומר
גגריעות וצניעות כעין קוף שהוא
מכוער: **אין דלמא אין שבח על**
סמנין על גבי צמר. תימה הרי
נהנה שצמרו בעולה צדמים יותר
וישלם מה שנהנה כמו אכלה מנדי
רחסה (7) דפ"צ (דף ט:): וירדה (8) לגינה
דהכונס (לעיל דף ט:): וצפרק אלו
נערוס (כחומס דף ל: וס) אמר תחב
לו חצירו משקין של אחרים צצית
הצליעה דמשלם מה שנהנה ויש
לחלק דהנאה דהכא אין צנע ע"י
מעשיו ולא ע"י מעשה צמנתו וצתחב
לו חצירו לע"פ שאין זה ע"י מעשיו
מכל מקום נהנה גופו אי נמי הנאה
דהכא לא חשיבא הנאה שאין *אלא
נ"ו צענמא יותר:

מנין של"א יהנה ממנו. צפרק
כל שעה (פסחים דף כג:
ושם ד"ה מנין (9)) פירך אמאי לא נפקא
לן איסור הנאה מלל יאכל:

ולא יצבע בו ו"א ידליק בו הנר.
לע"ג דלסר שאר הגאות

אצטרך לרצוי צעיה והדלקה
צציעה משום דחוותא צענמא הוא
והדלקה משום שכלה האיסור צענמ
הדלקה ואם תאמר והא צפרק כל
שעה (סס דף ט:): שריין עליה להדלקה
למאן דלמנר אין שנה עליה צפת ולא
משכחי עליה דאיסורא אללא כעין
כסא ושרשיפא ויש לומר דשמן הוי
צעין צעיה שהוא דולק אלכל עליה
נעשים גחלת והשלצת אין צנע
אלא מן הגחלת ואל תאמר ומ"מ
דהכא מנריכין קרא להדלקה וגבי
תרומה טעמא מנריכין קרא להחיר
כדדרשינן (10) שך מהא להסיקה תחת
תצילך וי"ל משום דס"ד דילף
תרומה ממעשר הקל דלמרה תורה
לא צענמי ממנו צענמא כדלמנר
צנמא מלליקין (שם דף ט:): ור"מ
מפרש דאיצטרך קרא הכא לנסור
צציעה והדלקה שלל כדך הגאות
כגון צציעה דתאניס ורמניס ודצרים
דללו אורחיהו והדלקה איצטרך

לשמן שאין עומד להדלקה כלל והואו דפרק כל שעה (פסחים דף ט:): דהוה שייף (11) לצרתיה צוהרקי (12) דערלה וקאמר מניד לךך הנאה
קעצנדיה התם לא הוה לךך הנאה כלל וקשה לפי דהא צעי למפשט מהכא דחוותא מילתא היא ודמי דשאי הכא דגלי קרא משמע דלא
תאם קרא למיסקר שלל כדךך הנאה אללא למיסקר לע"ג דליכא אללא חוותא צענמא ו"ת אס כן תיפשוט לאידך גיסא מדאיצטרך למיסקר שמוע
מינה דחוותא לאו מילתא היא ויש לומר דליכא למילף מהכא דחשיב כאלו הוא צעין ותימה לרבי יהושע דגמר צערלה פרי מפרי מצבורים (13)
צפרק העור והרוטב (חולין דף ט:): וסבר דאין סופגין את הארבעים על הערלה אללא על היואל מן הזיתים ומן הענבים אללא היואל
משאר פירות מותר האין יאסר לצנע צמשיקין מן החורה וכל שכן צמים שנישורו צהם הקליפין ויש לומר דלא איצטרך קרא אללא
שלל יצנע צימים וענבים וציואל מהם או צמממות של עפרורית הקליפין הנטמנין ומיהו לא יצנע דתמי צברייתא מיירי שפיר בכל
עניי צציעה דערלה ומשקיהן בכל ענין ומדרצנן ומיהו קרא לא תחיי אללא כדפרישית אי נמי יש לומר דפרי דערלה דוקא גמר פרי
מפרי דצבורים ולהכי אימעוט משקה דידהו אללא שומר לפרי דליתרבו מאת פרוי את הטפל לפרוי (14) לא תמעט משקה דידהו וליכא
למעוט מפרי דצבורים דצבורים ליתנהו צבורי לפרי כלל ווע"ג דהו השתא טפל חמור מן העיקר יש ליתן טעם שלל יקשה מזה על
שמעמא דריש איחור מקומן (פסחים דף ט:): אללא אין לומר דלף על גב דליכא מלכות ציואל משאר פירות עשה דערלתם ערלתו איכא
דהא אללא מאי דתמיב וערלתם קאי לא יאכל דתמיב צמר הכי ועוד אס היה צמשיק דשאר פירות דערלה איסור עשה אס כן מנא
ליה שלל יצנע צו הא איצטרך לנסור המשקין צמשיה וצהנאה כשהן צעין ואין להקשות כיון דליתרבי שומר לפרי דלא חוי
לאכילה אס כן על כדךך מיתסרס ערלה צנמא איצטרך קרא שלל יהנה דהא איכא שומרין טועא דחוי לאכילה:

פד א ב מ"י פ"י מהל'
שכירות הלכה ד סמנ
עשין פט טו"ע ח"מ פ"י
זו סוף ג:
פד ג ד מ"י פ"ג מהל'
היולה וצפיה הלכה י
טו"ע ח"מ פ"י שגא סוף
ז:
פ"ה מ"י פט"ו מהלכות
מאלכות אסורות הלכה
ז:
פ"ו מ"י שס פ"י הלכה ט
סמנ לאין קמד טו"ע פ'
י"ד פ"י רלד סוף ח:
פ"ח ז מ"י פ"ו מהלכות
שמעין הלכה ז:

לעזי רש"י

שו"ן. פירוש צורם
(עין רש"י תשיעה א,
כה):

ליקושי רש"י

מנין של"א יהנה
ממנו. כגון שלל יצנע
צו צפרי הרלו ליצנע
צו כגון קליפי אגוזין
וזמנר לפרי אסור כפרי
וקדושתו י"ו: ו"א יצבע
בו. כגון קליפי אגוזים
שצמור אסור משום
ערלה כפרי עמנו. ו"א
ידליק בו את הנר כגון
שמן עלולה נפטחים
כ"ו: וערליתם ערלתו.
ולעמטם אטמנתו היא
אעוט ונפטם מליתוט
ממנו (ויקרא י"ב. כ). את
פריו. דתמנא דרענא
מאלת פרוי הטפל כפרוי
(ברכות י"ב. י):

הגהות וצינונים

(א) ואמר ליה (דק"ס):
(ב) צ"ל ואמר ליה
(דק"ס אות ג): ג] ואמרי
לה וכו' זה פירושו
הערך. רש"י (גליון):
(ד) צ"ל מתוך הרחבת
(גליון): (ה) צ"ל ונפ"ה
ליגנא (גליון): (ו) הציון
של התוס' "ושם ד"ה
מנין" אינו שייך לתוס'
זה אלא לתורה ולא
יצנע: (ז) פי' מושב
(גליון): (ח) פי' בוטר
זיתים קטנים משום
רפואה. רש"י בשם
רש"י (גליון): (ט) צ"ל
דבבורים (כ"ש) או
שצ"ל פרי פרי
מבורים. עין חולין ריש
קמא ע"א: (י) צ"ל דף
קמא ריש ע"א:
(כ) נדצ"ל ו"א יש שבח
סמנים:

פ"ג א ב מ"י פ"ד מהלכות
טומאה מת הלכה א:
ג ג מ"י ע"ג הלכה א:
ג ד מ"י ע"ג פ"ג הלכה
א:
ג ה מ"י פ"ג מהלכות
שעוין הלכה א:
ג ו מ"י פ"ה ע"ג הלכה
א:
פ"ג

ליקוטי רש"י

רביעית דב. של מת
מטמא צה"ל. הבית
טמא. כלי צימט ממזין
צה"ל. ב"ב"ב. דהו
משיקרא. שדיו ע"ג
קודם שנלגעה טמאים
שנעמלו צה"ל. ב"ב"ב
דא"ר. פ"ג. שדיו ע"ג
לגית לאחר שנלגעה הדם
נקלעו טהורים דמו לא
מטמא. ונהי נהי. וזה
לא שדורה. וזהו
לרביעית שלמה נלגעה זו
אלמא וי. דב תבוינה.
האי רביעית מדקילין בה
לא נבזה ממש מן התמ
אלא רביעית דם מטמא
שהוא שפירא. וזהו
נלגעה אין לה טומאה
ודאית כהנא פ"ג. מנא
לקמן דף ע"א. ארבעה דם
מטמא הרוב יצא ממנו
רביעית דם צמי וצמי
ספק יצא רובו מחיים
ספק יצא רובו לאחר
מיתה וימא נהי. ב"ב.
שג"ב. שניסן לאילין.
בהבא. לטון חנא.
פ"ג. פ"ג. א"ר. למתל
הנחה. וישני פ"ג.
גבי עלי הסק. לבי לא
טענה. טון שניעית.
דאמר קרא. והיתה
שנת וגו' ומשעת נכס לכל
נכסים וצמי וצמי לאכלה
למנא. וזהו עומד
ליהנות מפירות שביעית
אלה הנחה. והדומה
לאכילה. ב"ב. שהנחה
וביעורו. שו"ן. לומר
שנחתו ויעורו שמתבשר
מן העולם שאין כחוד כגון
סוכה ומהי והלוקח הני
ומהן דרשה נמי ילפינן
שאין שביעית טובא אלא
צפיר העומד להנאות הללו
דה"נ מירש קרא והיתה
שנת הארץ נהנת ממה
שנכס אלכלה ששנחתו
דומה לאכילה. יצאו
עצים שהנחתן אחר
ביעורן. ומשעור חלוק
אופין טה. והוא איכא
עצים דמשחן. ע"ג טמן
שהע"ג עמו מליקין זו
להאיר מנו חלוקות וכו'
הנחתו וביעורו שיה ימא
השחא מיהא אם לקטן
לדלקת אורה דנבגא כתי
שביעית (סוכה מ.).

רבא רמי תנן בגד שצבעו בקליפי ערלה כו'. יממה דהא רבא
שני לעיל⁽¹⁾ שאני ערלה דכתיב קראי ומהתם לא ילפינן ואם
כן מאי פריך מערלה לטומאה ונראה כספריים דגרי לעיל רבא ואי
גרס רבא יש לומר דלמיהו הוא: **רואין** אם מתכבסת הכסות
ויוצא ממנה רביעית דם. פירש
צקונטרס שאם יתנו מים צמדה
ינאלא רביעית יותר וקשה לפי אפילו
אם לא ינאלא רביעית אמאי טהורה
דאי אפשר לעולם אם לא⁽²⁾ ישמיר
צבגד מן המים אלא י"ל כדאמר
במסכתא צ"ד' דלהלכות רביעית
זו שנלגעה צמדת כילד משערין
אומה מציא מים צמדה ומוכנס בה
ומציא מים אחרים וטמן לתוכן
רביעית דם אם היה מראיהן שזה
טמאה ואם לאו טהורה והשתא אין
מזיק כלום מה שנשמיר מן המים
צבגד דכשם שנשמיר מן המים כך
נשמיר מן הדם שמכ"מ היה הכל
מעורב יחד מה שאלא ומה שנשמיר
ומראה אחד הן כאלו יאלא הכל
טהורה ומראה דקמי ימיו לענין
אם טמאה א"ת הבית שמתכן זו אצל
קסות עממה טמאה היא שנלגעה זה
רביעית דם מתחילה כדפי' צקונטרס
ומיהו קשה דאין צבגד שסייעה הדם
שנשמיר צבגד כיון שאין יכול ללאת
אם חולין הדבר להחמיר ועוד מניין לפרש שאומדן כמה נשמיר מן
המים הראשונים צבגד ומציא מים אחרים ממדת הראשון רק שיחמר
מקן כשעור שנלגעה מהן צבגד אצל יש יממה דמי יכול לכוין זה
ועוד קשה דמאי רצון למדת מים הראשונים דלא מדית מים
הראשונים יכול הלא לדעת אם יש רביעית דם צמדה שאלא ע"י
כיצום שיסחוט לתוך כלי כל מה שאלא מן הכסות וימדוד כמה יש
צין מים לדם⁽³⁾ ויצא רביעית דם מעממה ויוסיף עליו מים עד שיהא
צין מים וצין דם כשעור מים ודם שילאו מן הכסות ואם מראיהן
שזה טמאה ונראה לפרש דלא נקט מים צמדה אלא משום שאם
ינאלאו יותר מן המדה שנתנו רביעית שאלא יטרכו להציא מים אחרים
דודאי יאלא מן הכסות רביעית דם אצל אם אין רביעית דם יותר
או יצא רביעית דם ומוסיף עליו מים עד שיהא צין מים ודם כמדת
הראשונה אחר שמתכנס זה הכסות ואם מראיהן שזה טמאה ואם
לאו טהורה ומיהו קשה דהא קמי צמדת צמדת ויציא מים
אחרים ואלא כן קמי וטמן לתוך רביעית דם: **ואם** א"ר שדורה. א"ר
היסק התנור או על די צפון כיון דבסתם כיצום אין יכול ללאת רביעית דם
דרך להקפיד עליה כשאין יכול ללאת כיצום סתם כך ל"ל צמדת נדה צפרק האשה (ד' ע"ג: ע"ג)⁽⁴⁾ ממוך הסוגיא ואין צריך להציאה כאן:
מקור רביעיות שנו באן. הך סוגיא מסיק רב כהנא צמדה אלינא דר"ל וה"ו דוקא לר"ל צריך הא"י שינא דלר' יוחנן לא קשה מידי
מערלה לטומאה דלדדיה צקפידא תליא מילתא ומ"מ נצטו צקליפי ערלה ידלק דלא שייך להחירו מטעם דאין מקפיד דנהנה
הוא נצטו וניהא ליה: **ספיהו** פטחים וקוביא. מה שפי' צקונטרס כאן משום דבשביעית אין זורעין ואין זה אלא ספיהו אין מיושב
ההוא עממא אלא הכא אצל גבי מעשר דקאמר⁽⁵⁾ כל שהוא אוכל ונשמר כו' אוכל למעוטי ספיהו ספיהו ספיהו וקוביא אין מיושב למה נקט
ספיהו ע"כ נראה כמו שפי' צקפידא⁽⁶⁾ (ד' ע"ג: ע"ג)⁽⁷⁾ דלחיי נקט ספיהו לפי שאין דרך ללקטן צמדה שזורעים אלא לצבוק ד' או ה'
שנים שהשרשים מתפשטים בארץ ומשפיעין וטורש שלהן עיקר⁽⁸⁾. **מזין** הצובעין. רישא דמתניתין הכי איתא צמדת שביעית (פ"ז מ"א)
כלל גדול אמרו כל שהוא מתכלל אדם ומתכלל צמדה וממין הצובעין כו'. **ולדמיהן** ביעור. כגון שלקט מתחילה לאכילה דיכול למוכרן
וזהו לשניהן צבוק להן ולדמיהן דפרי עמלו לעולם אסור כדנפקא לן מקודש תהיה לכם (צ"ג דף ע"ג:):

רביעית דם. מטמאה צה"ל דכתיב על כל נפשות מת לא יצא
(ויקרא פ"ג) ודם הוא הנפש⁽⁷⁾ וקיים להו לרנצן דרביעית דם חיי:⁽⁸⁾
נבצעה בקרקע הבית טמא. כלים שצביע דביעית לא מקבל טומאה
דקרקע היא⁽⁹⁾: בבליים. דהו צמדת קודם שנלגעה שהיתה צנין
והאהיל הבית עליה ועל הכלים
ונטמאו: **צבוק**. לאחר שנלגעה:
אם מתכבסת הכסות ויוצא הימנה
רביעית דם. שנחילה נלגעה זו
יותר מרביעית והכניס הכסות לבית
הבית (ג) טמאה: ויוצא הימנה רביעית
דם. שאם יתנו מים צמדה ינאלאו
רביעית יותר: ואם לאו ימא. דהו
הבית שאלא האהיל על רביעית שכבר
חסר נלגעה צמדת אצל הכסות
טמא שמתלת נגיעה צריעית
מלוממט נטמאה⁽¹²⁾ וקמי מיהא ואם
לאו טהור אע"ג לחומת דרביעית
איכא שהדס שנשאר צבגד שאי אפשר
לסוחטו נראה לנו צבגד אלמא חומת
לאו מילתא היא: מוקדאי רביעיות.
אל דם קל כגון דם מצוסה (ג) שאינו
מטמא צה"ל אלא מדרנצן: דם תבוסה.
הרוב שאלא ממנו רביעית דם צמיו
וצמיו ספק כולה צמיו ספק כולה
צמיו צ"פ מיוקת (מה דף ע"ג: ע"ג):
ספיהו פטחים וקוביא. ספיהו קרובי'
צלע"ז כרכוס. קוביא גוד"א צלע"ז⁽¹³⁾
להכי נקט ספיהו דבשביעית ליכל
אלא ספיהו: יש דהו ודמיהן שביעית. שאין עושין מהן סמורה
דרחמנא אמר לאכלה ולא לסמורה⁽¹⁴⁾ ואסור לנצטו צ"ג⁽¹⁵⁾ דהיינו סמורה
אלא מותרים הן להסיק⁽¹⁶⁾ קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאכלה:
יש דהו ביעור. שנגעו זמן הביעור חייב לצבוק דכתיב ולבנתמך
ולחיי וגו' (ויקרא פ"ג) ללא לחיה מן השדה כלה לבנתמך דבשביעית⁽¹⁷⁾
והיה ספיהו ע"ג צלע"ז נהנה: בהבא. לעשות מהן ממשא אולר
לימות החורף: אין בהן משום קדושת שביעית. ויהנה מהן אף
לאחר זמן הביעור: שהנחתן וביעורן שוה. דבר שצמדת הנחתו
כלה מן העולם: יצאו עצים. שלאחר ציבורן שנעשים גחלים
הוא דהויא עיקר הנחתן אצל מיני נצטו צמדת רחמנא היורה
כלה השורש וקולטת הנצטו נמלאו הנחתן וביעורן שוה הלכך
חיילא עליהו שביעית: והוא איכא עצים דמשחן. שמתאריך כנר
צבוקה לנושאן צדו הנחתן וביעורן שוה תיחול עליהו שביעית:
סתם

רביעית דם. מטמאה צה"ל דכתיב על כל נפשות מת לא יצא
(ויקרא פ"ג) ודם הוא הנפש⁽⁷⁾ וקיים להו לרנצן דרביעית דם חיי:⁽⁸⁾
נבצעה בקרקע הבית טמא. כלים שצביע דביעית לא מקבל טומאה
דקרקע היא⁽⁹⁾: בבליים. דהו צמדת קודם שנלגעה שהיתה צנין
והאהיל הבית עליה ועל הכלים
ונטמאו: **צבוק**. לאחר שנלגעה:
אם מתכבסת הכסות ויוצא הימנה
רביעית דם. שנחילה נלגעה זו
יותר מרביעית והכניס הכסות לבית
הבית (ג) טמאה: ויוצא הימנה רביעית
דם. שאם יתנו מים צמדה ינאלאו
רביעית יותר: ואם לאו ימא. דהו
הבית שאלא האהיל על רביעית שכבר
חסר נלגעה צמדת אצל הכסות
טמא שמתלת נגיעה צריעית
מלוממט נטמאה⁽¹²⁾ וקמי מיהא ואם
לאו טהור אע"ג לחומת דרביעית
איכא שהדס שנשאר צבגד שאי אפשר
לסוחטו נראה לנו צבגד אלמא חומת
לאו מילתא היא: מוקדאי רביעיות.
אל דם קל כגון דם מצוסה (ג) שאינו
מטמא צה"ל אלא מדרנצן: דם תבוסה.
הרוב שאלא ממנו רביעית דם צמיו
וצמיו ספק כולה צמיו ספק כולה
צמיו צ"פ מיוקת (מה דף ע"ג: ע"ג):
ספיהו פטחים וקוביא. ספיהו קרובי'
צלע"ז כרכוס. קוביא גוד"א צלע"ז⁽¹³⁾
להכי נקט ספיהו דבשביעית ליכל
אלא ספיהו: יש דהו ודמיהן שביעית. שאין עושין מהן סמורה
דרחמנא אמר לאכלה ולא לסמורה⁽¹⁴⁾ ואסור לנצטו צ"ג⁽¹⁵⁾ דהיינו סמורה
אלא מותרים הן להסיק⁽¹⁶⁾ קודם זמן הביעור דהיינו דומיא דלאכלה:
יש דהו ביעור. שנגעו זמן הביעור חייב לצבוק דכתיב ולבנתמך
ולחיי וגו' (ויקרא פ"ג) ללא לחיה מן השדה כלה לבנתמך דבשביעית⁽¹⁷⁾
והיה ספיהו ע"ג צלע"ז נהנה: בהבא. לעשות מהן ממשא אולר
לימות החורף: אין בהן משום קדושת שביעית. ויהנה מהן אף
לאחר זמן הביעור: שהנחתן וביעורן שוה. דבר שצמדת הנחתו
כלה מן העולם: יצאו עצים. שלאחר ציבורן שנעשים גחלים
הוא דהויא עיקר הנחתן אצל מיני נצטו צמדת רחמנא היורה
כלה השורש וקולטת הנצטו נמלאו הנחתן וביעורן שוה הלכך
חיילא עליהו שביעית: והוא איכא עצים דמשחן. שמתאריך כנר
צבוקה לנושאן צדו הנחתן וביעורן שוה תיחול עליהו שביעית:
סתם

(א) מה שצ"ל הוא. ובדק"ס
אחר ה כתב שיש דפוסים
דגריי ברשי' דבקרקע
היא (וכ"ה בח"ס
ר"פ:) צ"ל נצטו
(ב) הוא אחד
ממניו בעיני. רש"י
ב"ס הרמב"ם (גליון):
(ג) יש להוסיף שבער
(מראה כהן): (ד) צ"ל
צבוק צבוק (מראה
כהן): (ה) צ"ל לעולם
שאלא (בי"ש): (ו) צ"ל
דם מים ובי"ן דם
(בי"ש): (ז) יש להוסיף
בת"ם עצים (באה"מ):
(ח) נצטו שבתחומין
בהן (באה"מ): (ט) צ"ל
אם (גליון): (י) צ"ל
לדמיהן (בי"ש):
(יא) יש להוסיף הפרי
בתוך העלוק (באה"מ):
(יב) אילי צ"ל בתוך
העין:

הנהרות הב"ח

(א) גבי יוצא ממנה
רביעית דם טמא ואם לאו
טהור לל"ל: (ב) רש"י
ד"ה אם וכו' בביעית טמא:
(ג) ד"ה מקולי כו' כגון
דם מטמא דק"ל שאינו
לל"ל:

תורה אור השלם

(א) ויהיה שבת הארץ
לכם לאכלה דף
ויעבורך (ב) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (ג) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (ד) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (ה) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (ו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (ז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (ח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (ט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (י) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (יא) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (יב) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (יג) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (יד) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (טו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (טז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (יז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (יח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (יט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (כ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (כא) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (כב) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (כג) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (כד) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (כה) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (כו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (כז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (כח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (כט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (ל) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לא) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לב) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לג) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לד) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לה) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לח) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לט) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לך) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לם) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לנ) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לו) ויהיה
לעבודתך ויהיה
לעבודתך: (לז)

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [לעיל טז: כח] כמות
(ב) [שם] (ג) כמות
(ד) [שם] (ה) כמות
(ו) [שם] (ז) כמות
(ח) [שם] (ט) כמות
(י) [שם] (יא) כמות
(יב) [שם] (יג) כמות
(יד) [שם] (טו) כמות
(טז) [שם] (יז) כמות
(יח) [שם] (יט) כמות
(כ) [שם] (כא) כמות

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ט"ה וכו'
ד"מ היא דל"ן וכו'
(ב) בא"ד וכו' וכו' קשה
מטיילת אהמא כ"ל:
(ג) בא"ד וכו' וכו' דע'
הכא לאסתיב ד"מ
דדא"ן וכו' (ד) בא"ד
ואין זה אלא גרס:
(ה) ד"ה מילת וכו'
שאין זה משנה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מ"ח וכו'
כמה היתה משנה
הדמספד. ע"י לקמן דף
קטו פ"ג אות ד"ה ל"ב
ה"ב:

הגהות וצינונים

(א) פ"ג אלו מצא"ה דף ל
ע"ב פ"ו ר"י בית חיים
ללמוד ל"ן אומנת
להתפרט ל"ן וחקות
והורות כתיב ברישא
דקרא (גליון: ט) ציל
וי"ה (בא"ה: י) וכו'
כתי"ב (ג) ציל ודוק
ע"י"ן (בא"ה: כ) וכו'
(ד) ש"ך לעיל ע"ב:
(ה) נ"ב"ל ד"ר (בא"ה: י)
וה"ב ב"ד ד"ן הנ"ל
מ"ש על הגליון:
(ו) מ"ח (גליון):
(ז) נ"ב"ל דה"ר (בא"ה: י)
(ח) ד"ש (ט) ציל ב"ר
(י) ציל ג"ר
(יא) נ"ב"ל מה שהאב"ה
לכ"ב"ב א"כ (בא"ה)
(יב) ציל א"ר
(יג) נ"ב"ל דש"א נתן
ב"ד בע"ל ד"ן
(כא"ה: י):

הגזול עצים

בית חיהב. הלמוד מורה¹⁶: ביקור חו"מ וקבורה. פרכין באלו
מלאות היינו גמילות חסדים ומוקי לה ביקור חו"מ צ"ן גילו וטוטל
אלח מששים בחלו וקפירה בוקן ואינו לפי כבודו ואפילו הכי חייב:
שנשא ונתן ביד. וזכה¹⁷ את החייב שהיה לו משכון למלוה ממנו ונטל

בית חיהב את הדרך זו גמילות חסדים ילכו

זו ביקור חו"מ בה זו קבורה את המעשה זה
הדין אשר יעשו זו לפנים משורת הדין ריש

לקיש אחוי ליה דינא רבני אלעזר אמר
מעליה הוא אמר ליה "חוי דעלך קא משתבח
א"י כי סבכת עלי מאי למיברא דא משתבח
בישא בעינא לאיחלופי לך והא את הוא
דאמרת רבי מאיר הוא¹⁸ דדאין דינא דגרמי
מאי לאו ר' מאיר ולא סבירא לן כוותיה א"ל
לא ר' מאיר וסבירא לן כוותיה הי רבי
מאיר אילמא רבי מאיר (ד' ל' מ' פ' סימן)
דתנן¹⁹ דין את הדין וזכה את החייב חייב
את הזכאי טימא את המהור מיהר את הטמא

מה שעשה עשוי וישלם מכותו הא איתמר עלה אמר רבי אילעא אמר רב
והוא שנמל ונתן ביד אלא הא ר' מאיר דתנן לצבוע לו אדום וצבעו שחור
שחור וצבעו אדום ר' מאיר אומר נתן לו דמי צמרו השלם קא עביד בידים אלא
הא ר' מאיר דתנן²⁰ המסכך גפנו על גבי תבואתו של חברו הרי זה קידש
והייב התם נמי קא עביד בידים אלא הא ר"מ דתנאי²¹ מוחיצת הכרם שנפרצה
אובר

בבא קמא ק.

לפנים משורת הדין עבד כדתני רב יוסףן יהודעת להם וגי.
וחק¹² ברימא מיימי נמי פסוק אלו מילואת (צ"מ דף י:)
גבי זקן ואינו לפי כבודו וכי ישמעאל גבי יוסי לפנים משורת הדין
עבד כדתיב כי אכל בסוף פרק האומנים (דף טז ע"ב). גבי רצה בר רב

הוגא¹³ דשקליהו לגלמיהו דהנהו
שקולאי לא מיימי לה אלא מיימי למען
תלך כדך טובי ומי הר"מ מאורליי"ש
דלא שייך לפנים משורת הדין אלא
דבד שאתים חייבין והוה פטור כמו
רבי חייל דהכא ור' ישמעאל דרבי
יוסי באלו מילואת (סס דף י:). אכל
צהייה דרצה בר רב הוגא לין מילוק
זינו לין אתרים ואין נראה דבפרק
אלו מילואת (סס דף י: וס"ו) אמר
דעבד לפנים משורת הדין גבי הא
[דאצוה] דשמואל אשכחיהו להקן חמרי
צמדצא אהדיניהו למרייהו לצמר
מירסר ירחי שמה וצהייה פטרי
כ"ע וי"ל דנהבו שקולאי לא שייך
לפנים משורת הדין כיון שעשו לו
הזק גדול בפשיעה ששיבדו לו חבת
של יין: **אחוי** דינר ד"ר אצוה.
כתייב לה לרין למיגמר דלי לא הוה
לרין למיגמר דלא היה מחויב כדמשמע
גבי ר' חייל דעבד לפנים משורת
הדין והא דקאמר (מר"ל) חוי דעלך
קסמינא אפילו לא אמר הוה מחייב

כמו ר' חייל דע"ג דלא אמרה ליה הוה מחייב חי לאו משום דלא חייך דלעיל רב אלפס כחז דלעילם לא מחייב עד שיאמרו לו:
טימא את הפהור. אע"ג דלמחר בהזיקין (גיטין דף ע"ב) המטמא והמדמע והמסך בשוגג פטור הכא אית ליה לחיוב אע"ג דשוגג
הוא מההיא טעמא דמחייב החס כבוד למ"ד היוזק שאין יוכר לא שמה היוזק כדי שלא יבא כל אחד ואחד והזק ונטמא והזיקו
של חברו הכא נמי חייב כדי שידקדק דין יפה ולמ"ד נמי שמה היוזק ושוגג פטור כדי שידועי הכא חייב ליתבא למיחש להכי דאפילו
מיהר את הטמא וטירבו עם פירומו ליכא למיחש שמה אחר"ל לא יודיעו שכן טמאים דכיון שדיין זה חסד וצול הוראה ודלי יודיעו:
מיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מכותו. א"ל לישב טיהר את הטמא כשום עיין אלא כשעירבו עם פירומו ולמפרש במסקנא
צ"ל אחד דיני ממונת (פאה"ק דף ג' ע"ב) וצפרק עד כמה (בב"ק דף כ"ח ע"ב) דלסן חזן עיין לא מה שעשה עשוי ולא ישלם מכותו
שייך צ"ן וכל דלא מפרש הכי אלא כי מוקי לה כשנשא ונתן ביד דלא כשנשא דלא כשנשא דלא כשנשא דלא כשנשא דלא כשנשא
חסד אלא הבעלים אכל במסקנא קאמר שהחסד בעלמו עירב וצבירות שמה לישב וישלם מכותו כשנשא את הטמא כשעירבו עם פירומו
דמרייהו ליכא לאוקומי צענין אחד דפשיטא דמקום מה שעשה עשוי שהוא טמא לא שייך ישלם מכותו וז"ל למאי דבעי לאוקומי כר"מ
הכי מתבטלים הטמאים צבזב והא ס"ל לר"מ בהזיקין (גיטין דף ע"ב) גבי אגוז פרך ורמזיני צאדן נפלו ונחפצו אפילו שוגג לא יעלו
וי"ל דשוגג כי האי עשה ע"פ חסד לא קי"ר הכס דוקא שנחפצו אחר הנפילה שנאסרו בחטילת הערובין שוגג ר' מאיר
דלא יעלו אלא חס נחפצו קודם שנחפצו מנהר ר"מ דשרי א"י כן מילתא דוקא דלדין דינא דגרמי אחי"א כר"מ ומימה מלי צעי לאחוי
מהכא דר' מאיר (ב) דלדין דינא דגרמי ואמאי מוקי לה נמי כשנשא ונתן ביד בלא נשא ונתן ביד חייב אפילו לרצון דלא דיני דגרמי
כיון דבאמירה בעלמא קם דינא כדמוכא צפרק אחד דיני ממונת (פאה"ק דף ג' ע"ב) דקאמר חי אמרת בשלמא טעה צבזב משנה א"ן
חזר אלמא קם דינא היינו דקמפחד ר"ט אלא חי אמרת חזר לימא ליה כיון דלילו הואי פרה [קמן] הוה הדרא¹⁴ השתא נמי דיין לאו דינא
ולאו כלום עבדת והסע ע"כ אחי כרצון דלר"מ דלדין דינא דגרמי אע"ג דלילו הואי קמן הוה הדר היה לו להחמיצו כמו מראה דינר
לשולמי מחייב אע"ג דלילו הואי קמן הוה מהדר ליה וי"ל דלעולם הוה סגויא כר"מ ולא דמי מראה דינר לשולמי דינר להחמיצו כמו מראה דינר
שזב לא היה לו להראותו לאחר אכל גבי פרה כשאתרה לו חסד זה לא היה לו למחר להחמיצו לכלבים או לערס עם פירות והיה לו
לישאל עיין לחסד אחר ומייה קשה מטיהר (ג) הטמא אמאי מחייב חסד אפילו לר"מ כמה שעירבו צעל הבית עם פירות יומא כיון דלילו לא
עירב הוה הדל השתא נמי לאו כלום עבד וכן ברישא דך דין את הדין צ"ל עד כמה (בב"ק דף ע"ב) דתנן מי שאינו מומחה וראה את
הצבזב ונשטח על פי הרי זה יקבר וישלם מכותו ואמאי יומא כיון דלילו לא נחשט היה מותר השתא נמי לאו כלום עבד וע"כ דע"כ סגויא
דהכא ודבכרות דלא כרז חסדא דהא משמע דלית ליה בלא נשא ונתן ביד אלא כרז שמה וז"ל כיון דמה שעשה עשוי משום
דאירי דטעה צפרק דענת כדמוקי לה רב שמה צריס כנהדרין (דף י:). למה מחייב הדין לרצון צבזב דגנע ביה שרץ הלא בלאו הכי
מה שעשה עשוי ועוד היכא דקם דינא למה לא יחייב אפילו לרצון דלא דיני דגרמי מ"ש מכהנים שפגלו במקדש דמודין חייבין¹⁵
כין לר"מ כין לרצון אפילו לרצון אכל היכא דלילו הואי קמן הוה הדל כגון מראה דינר וכגון טעה צבזב משנה לר"מ חייב ולרצון פטור
דינא ודאי גרמא¹⁶ הוה אלא היכא דלילו הואי קמן הוה מהדר ליה וי"ל דלעולם הוה סגויא כר"מ ולא דמי מראה דינר לשולמי דינר להחמיצו כמו מראה דינר
דינא דגרמי מטיהר את הטמא דייק דחייב חסד כמה שעירבו צעל הבית עם פירומו ומחייב את הזכאי דחייב חסד אמאי דשילם וכו' אחר
כן אכל טימא את הטמא וזכה את החייב דצבזבו של חסד מה שעשה עשוי חייב לשלם אפילו לרצון דלא דיני דגרמי וכן צפרק
עד כמה (בב"ק דף ע"ב) דקאמר לימא תן סתמא כר"מ משום טיהר את הטמא וידיד את הזכאי קאמר ולא משום טימא את הטמא וזכה
את החייב והא דמפרש התם לשנויי מחייב כרצון טימא את הטמא דגנע זה שרץ וזכה את החייב שהיה לו משכון ונטלו הימנו אגב
אחרינא¹⁷ מפרש להו א"י סגויא דהחס כרז חסדא ומפרש האמת וירשא דמי שאין מומחה וראה את הצבזב ונשטח על פי זה דוקא אלא הוה
בעלמו שטחו א"י לרצון מ"ש דפטרי בשורף שטרות חבירי¹⁸ מטימא אהורי וכהני שפגלו ללא חשבי דינא דגרמי ממה לו לא גורא לו הפסד
ע"י שורף שטרותיו ומה לי ע"י דיבור וי"ל דדיבור חשיב כמעשה והי מוקי צבזב הממונ צדיים אכל בשורף שטר אינו נוגע צבזב הממונ
ויירא בעלמא הוא דקלי מניה¹⁹ ואין (ד) אלא גרס בעלמא ועוד וי"ל דסגויא דהכא ודבכרות דלא כרז שמה אלא כרז חסדא דלא קם דינא
צבזבורי בעלמא ואירי צבזב ונתן ביד כדמוקי התם רב חסדא אלא דק"ר דגמי דנשא ונתן²⁰ בעלי דיין ודמי דאירי צבזב ונתן ביד הדין
בעלמו: **שאני** התם בדידים עבדי. חומה ודקארי לה מלי קארי לה וי"ל משום דלין האמר משתנה מיד כשנותן בסממני דלין קולט
הצבזב מיד עד כי יתם א"י וגרמא בעלמא הוא ודומה שאין מוקי עד אחר זמן וצבזבורייהו מסי צדיים קעבד ומ"מ מסכך
גפנו לא מוקי כל כך צדיים כמו צבזב לנצב לפיכך הביאה אחר כך: **מוחיצת** הכרם שנפרצה בו. אור"ח שאין (ה) משנה בשום מקום אלא
ברימא היא ומ"מ דייק דאחיא כר"מ *מכא היא משנה דהמסך דלעיל דפליגי התם כנפ"א ר' יוסי ור"ש ואמרי א"ן אדם אוכר דבר שאין
שלו וז"ל ברימא דמחילת הכרם כר' יוסי ור"ש לא אחיא אלא כתי"ר דידהו דהיינו כר"מ דקחם משנה ר"מ היא וז"ל ומלך מנהל דפליגי
דלר"מ צדינא דגרמי דרבי יוסי ור"ש לא פליגי אלא משום דלין אדם אוכר דבר שאין שלו ורצון דפליגי אדר"ש צבזב הגורס הממונ ליכא
לממר דר' חילוקין דברייתא צבזבורי (על דף ע"ב) וי"ל דהוה תנא דפרק מנייה (על דף ע"ב) דקתני שטחו ונתן צבזבורי מה שעשה
עשוי פליג א"י כדמשע ד"ש לפטור ימיר שטרותיו ומשטחו ולימאן דלדין דגרמי אמר לעיל²¹ דמגבי צבזב דמי שטרט מעלי:

אובר

עין משפט
גר במצוה

ע"א מ"י פ"י מהל'
שירות הלכה ה' סגמ
ע"ש ט"ו ט"ו ט"ו ט"ו ט"ו
טו סוף י:
פ"ב מ"י פ"ו מהל' חובל
ומוקי הלכה י"א ע"ין
השגחה ונמ"מ סגמ ע"ין
ט ט"ו ט"ו ט"ו ט"ו ט"ו
סוף ה:
פ"ג מ"י פ"ו מהל' סגמ
סגמ הלכה ד סגמ
ע"ש ט"ו ט"ו ט"ו ט"ו ט"ו
סוף ד:
פ"ד מ"י פ"ו מהל'
כלאס הלכה ה' סגמ
לא"ין ר"פ ט"ו ט"ו ט"ו ט"ו
ט"ו סוף מ:

ליקוטי רש"י

בית חיהב. הלמוד להס
אומנת להתפרט ט
חוקות וזרות כתיב
כרישה קדק"ה (כ"מ ל:).
אחורי. הלאה (מחיצות)
דדא"ן דינא
ד"מ.
הגורס הפסד לחיבור וס'
פ"ה. ויש"ש פ"ב י"ח.
דלטרטא בעלמא חייב
[לקמן ק"ו]. והוא שש"ס
ותן ביד. עטל הוא
המעשה ממנו בדי ופרטו
לעל דין (בב"ק דף ע"ב).
קידש. לטון פן תקדש
(דברים כג) אכר מילא
חברו ומי"ל לטון [ומי"ל
פ"ה]. מוחיצת הכרם.
שקמן (שהיה הלן של
חברו (כ"ב ע"ב).

א מ"י פ"י מהלכות נזק
 ממון הלכה ב [מתנ
 עשין מ:]
 ב מ"י פ"י הלכה ג:
 ג מ"י פ"א מהלכות
 חובל ומזיק הלכה א:
 סתם עשין ט טוש"ע ח"מ
 סימן תל"א טע"ג:
 ד מ"י פ"א מהלכות חובל
 ומזיק הלכה ב טוש"ע
 ח"מ סימן טע"ה טע"ה א:
 ה מ"י פ"א מהלכות
 חובל ומזיק הלכה א:
 סתם ט"ט טוש"ע ח"מ
 סימן טע"ה טע"ה א:
 ו ז מ"י פ"א מהלכות
 חובל ומזיק הלכה טו
 טוש"ע ח"מ סימן תל"א
 טע"ג ב וטע"ג י:
 ח מ"י פ"א מהלכות חובל
 ומזיק הלכה טו טוש"ע
 ח"מ סימן תל"א מהלכות
 טז מ"י פ"א מהלכות
 שבת הלכה ט סתם עשין
 ר"ג:
 י מ"י פ"י מהלכות דלה
 ושמירה נפש הלכה יד:
 ב מ"י פ"ה מהלכות
 עבדים הלכה יג סתם
 עשין טו טוש"ע י"ד סימן
 רטו טע"ג לו:
 ל מ"י פ"א מהלכות
 חובל ומזיק הלכה טו
 טוש"ע ח"מ סימן תל"א
 טע"ג י:
 נ מ"י פ"י מהלכות דלה
 ושמירה נפש הלכה טו:
 ס מ"י פ"א מהלכות
 שבת הלכה ט סתם עשין
 ר"ג:
 ע מ"י פ"ה מהלכות
 עבדים הלכה יג וטע"ג
 ט"ט עשין טו טוש"ע
 פ ז מ"י פ"א מהלכות
 חובל ומזיק הלכה טו
 טוש"ע ח"מ סימן תל"א
 טע"ג י:

י מ"י פ"י מהלכות דלה
 ושמירה נפש הלכה יד:
 ב מ"י פ"ה מהלכות
 עבדים הלכה יג סתם
 עשין טו טוש"ע י"ד סימן
 רטו טע"ג לו:
 ל מ"י פ"א מהלכות
 חובל ומזיק הלכה טו
 טוש"ע ח"מ סימן תל"א
 טע"ג י:
 נ מ"י פ"י מהלכות דלה
 ושמירה נפש הלכה טו:
 ס מ"י פ"א מהלכות
 שבת הלכה ט סתם עשין
 ר"ג:
 ע מ"י פ"ה מהלכות
 עבדים הלכה יג וטע"ג
 ט"ט עשין טו טוש"ע
 פ ז מ"י פ"א מהלכות
 חובל ומזיק הלכה טו
 טוש"ע ח"מ סימן תל"א
 טע"ג י:

ע מ"י פ"ה מהלכות
 עבדים הלכה יג וטע"ג
 ט"ט עשין טו טוש"ע
 פ ז מ"י פ"א מהלכות
 חובל ומזיק הלכה טו
 טוש"ע ח"מ סימן תל"א
 טע"ג י:

שלישי עבד

א בהמה שגנבה
 לתגר הניזק ודקסה
 עלה נזי הניזק דרך
 הילוכה דהוי רגל בחצר
 הניזק או שנשבה מניזק
 בחצר הניזק והרגתה
 בגלל או בגן העבדים
 משלמין את הכופר
 דקרא כתיב גבי שור אם
 כופר וישת עליו (שמות
 כ"ג) ודרשנין (כו) עליו
 לכל מילי דשור בין לעשין
 קרן בין לעשין רגל וכן
 הלך קרן מועד משלם
 מועדין מתחלתו בחצר
 הניזק משלמין כופר:

של רשות שייך הפירכה לאפילו א"ת ומה רשות הרבים שהיקל
 בה לעשין שן ורגל החמיר בו לעשין קרן רשות הניזק לא כל שכן
 איכא למיפדך מה לרשות הניזק דרגל שכן הניזק מלאי כדאשכחן
 בגמרא (כו) דצעי למילף כופר שלם
 דרגל ופריך עלה מה לנזקין דרגל
 שכן ישן צאש. הרז רציו אשר
 ז"ל. ומיהו נכניס הפירכה
 כדלמרינן*:

אמרז לז דיו וכו'. דסוף סוף אי
 לאו קרן צרשות הרבים לא
 משכחת זד ק"ו וטע"פ שאינו כל
 כך פשוט לומר דיו כדפירשנו לעיל
 מכל מקום לעולם אמרי' דיו כיון
 ללא משכחת זד ק"ו אלא כהני:

[כ"ו.] [גמ'] [גמ'] שדרסה צ"ג גבי
 תינוק בחצר הניזק

מהו שתתחייב כופרן. דמוצה
 דרגל בחצר הניזק (כו). הכא נמי
 דא שגג. דרגל מועד משלם
 להך ולדריש. ואסיקנא מדיוקא
 דמתני' לר' טרפון דמחייב כופר
 מק"ו דרגל (כו) כר' יוסי הגלילי
 ואסיק תלמודא ש"מ דאיכא כופר
 בגלל ש"מ והיינו דרגל מועד
 [ועולם] כדלמרי' בקרן דמועד
 דמשלם כופר, אבל קרן דחס לא
 שגג צרה"ר ול"ש צרשות הניזק
 שהמית אדם צנגייה השור בסקילה
 והעבדים פטורין מן הכופר לגמרי
 והכי אסיק תלמודא לקמן:

מתני' בין ישן. מ"ט שוגג
 אינפדקין דלא מינא דלא

מחייב שוגג אלא כשהוא ער אבל
 ישן אונס הוא קמ"ל לאפילו ישן
 נמי חייב. ומיהו אמרינן צירושלמי
 ה"מ דישן חייב היינו דישן לו אלא
 כלים או צ' בני אדם שהיו שניהם
 ישנים והניזק זה את זה אבל אם זה
 ישן וזה חסיד וישן אלא או שהמית
 כלים אלאו ושצדן פטור דמי
 שהמית אלאו הוא הפוטע:

גמ' סימא את עין חבירו.
 בשוגג: מושלם שן שלם.

אפי' במקום דליכא ארבעה דברים
 דומיא דשצר את הכלים והיינו
 שוגג קרוב לאונס דאילו פושע
 כמוזד דמי לחייבו אף בארבעה
 דברים כדלקמן אבל כשהוא שוגג
 פטור מנ' דברים דשצת וריפוי כי
 ירצון אנשים כתיב (שמות כ"ג) (י)

זער נמי ילפינן מקרא דלפע חמת פלע (שם כ"ג) (כ) ואין ריבוי
 לחייבו שוגג ואם כן אינו חייב אלא מוזד דומיא דכי ינאו אנשים
 דכתיב גביה (שם כ"ג) (כ) דדבר הלמד מעניינו הוא צושת נמי לא
 מחייב אלא במתכוין (פ"ו) דכתיב ושלחה ידה והניקה (דברים כ"ג)
 (א) אבל נזק נפקא לו מריבויא לחייבו אפילו בחזוקה ובשוגג דאי
 צמוד הא כתיב (שמות כ"ג) (כ) עין חמת עין לחייבו בנזק אימתי
 חמת בפע חמת פלע לרצוי לאפילו בחזוקה ובשוגג חייב בנזק
 דגבי נזק כתיב*.

וידיהו בחזוקה לאמנן לחייב בנזק היינו שאינו אונס גמור ממש
 כגון היחה לו אבן בחיקו אע"פ שלא הכירה מעולם משום
 דאיבעי ליה למיחש שמא היח איהו דכר בחיקו ושכחו אבל אונס
 גמור כגון הא דירושלמי שגא חבירו [וישן] אלאו פטור כדלמנן
 דרממנא פטריה דכתיב ולנערה לא תעשה דבר (דברים כ"ג) (ו).
 נמצא דלענין ארבעה דברים לא מיחייב אלא כשהוא פושע גמור
 במתלה או בסוף*:

[כ"ה - כ"ו.]
 ומפריש בגמרא [קמני סימא את עין עבדו דומיא דשיצר את
 הכלים] מה התם נזק אין [כו.] דלרבעה דברים לא
 שייכי ככלים (י):

לנוק חייב אפילו שוגג: (ט)
 תחת פצע. דמי קראי דלפע וכויה
 ותצורה כולוהו ימרי מינאו דהא כתיב
 כאשר ימן מוס בלשון כן ינתן לו.
 וכיה ותצורה דלשון להו צהמובל
 (ד"ה): האי מיבעי ליה ליתן צער
 וכו'. (ט) דאפילו היכא דליכא נזק
 משלם נמי צער דלא מימא צער
 דכחז רממנא היינו צמקוס דליכא
 נזק דהיינו כחזו בשפוד על צפרנו
 ללא *לפסחיה ממספא כדליפנין

צמקוס חזרה (ט) לפסחיה ממספא
 דנפקא לן התם (פ"ה) מתצורה אבל
 צער צמקוס נזק לא דקיון דיהיב
 דמי נזק הכל נזק *קמ"ל לעיני
 נמי קא יחיב: אם כן. דכוליה להכי
 הוא דלמא:

לענין נזקין חייב. דהא אמרי
 אונס כרצון כדפירשנו
 לעיל דלאו אונס גמור הוא דאע"ג
 דלא הכיר צה מעולם מ"מ כי קאי
 איבעי ליה למיחש שמא [איזה]

דבר הניח בחיקו ושכחו ושמיא יפול:
 לענין ד' דברים פטור. דלאו פושע
 גמור הוא: לענין שבת. היכא
 דיתא (כ"ה) מכה נפילתה חוץ לארבע
 אמות או מרשות לרשות ואפי' חוץ
 ארבע: מלאכת מחשבת. שאם
 מחשבת אסרה תורה לענין גלות פטור (ו)

לענין עבד פלוגתא דרבן שמעון בן
 גמליאל ורבנן דתניא הרי שהיה רבו רופא
 ואמר לו כחול לי עיני וסמאיה חתור לי
 שיני והפילה *שיחק באדון ויצא לחירות
 רבן שמעון בן גמליאל אומר אמר קרא
 (שם כ"א) (כו) ושחתה עד שיתכוין לשחתה
 הכיר בה ושכחה ועמד ונפלה לענין נזקין
 חייב לענין ארבעה דברים פטור לענין
 גלות [חייב דאמר קרא] (במדבר לה, טו)

בשגגה מכלל דהויא ליה ידיעה והאי
 הויא ליה ידיעה *לענין שבת [פטור]
 מלאכת מחשבת אסרה תורה *לענין עבד
 פלוגתא דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן:
 נתכוין לזרוק שתים וזרק ארבע *לענין
 נזקין חייב *לענין ארבעה דברים פטור

הראב"ד (ד"ה היחה) דה"ק עד שיתכוין לאכזר שהוא צר השמחה
 אע"פ שלא נתכוין להשמחה יאל לחירות*. והלכתא כרבנן:
 לענין ד' דברים פטור. אע"ג דהכיר צה כיון דלאו פשיעה היא
 כדלמנן: בשגגה מוכ"ל וכו'. משום דלגבי גלות כתיב טוזה
 בשגגה דרש ליה דהא גבי חלז לא צעין שהמית לו ידיעה אע"ג
 דכתיב צה בשגגה: לענין שבת פטור. אע"ג דליקרי שגגה גבי
 גלות ובשגגה מחייבין צה שגגה וטעמא דפטור כדמפרש ואזיל:

[כ"ז] גמרא נתכוין לזרוק ב' וזרק ארבע ב' *לענין שבת [פטור]
 וכו'. דבין צווקר בין צמעצר ארבע אמות גמרי והאי לא
 נתכוין לארבע. ואפי' אמר כל מקום שתרצה מנוח דגלי דעמיה
 דאי ייחא חוץ לארבע אמות ייחא ליה מכל מקום כיון שלא
 נתכוין לארבע לאו מלאכת מחשבת קרינא ליה וכן כתב הרמ"ה
 ז"ל: [כ"ח] ואשר דא צדה] פרט דמתכוין לזרוק ב'. שהרי לדה
 שנתכוין לנזקו (כ"ח) צמקוס שאפשר שחגיע אלא הנהרג דצמקוס
 שמוזין שם [כ"ח] איירי דהוא ליה שוגג קרוב למוזד ללאו צר
 בשגגה כר' כצ"ל (כ"ח):

מה כלי' ארבעה
 דברים *א. דלא
 שייכי (כ"ח): אף. סימא
 ארבעה דברים לא דלא
 מחייב אלא צמוד דמי
 קרוב למוזד דומיא דוכי
 ירצון אנשים (שמות כ"ג)
 (כ"ח): כנ"ל. דמק
 חייב אפילו בשוגג: פצע
 תחת פצע. קרא ימירא
 הוא דהא ככר כתיב
 (ויקרא כ"ג) (ט) איש כי
 ימן מוס צעמיו וגו'
 (כ"ח): לענין ארבעה
 דברים פטור. כדלמנן
 לעיל דצעי כיונה:
 מלאכת מחשבת אסרה.
 אלא ספקו דהוא
 חול או שהמלאכה
 מותקנת (כ"ח): לענין גלות.
 כגון אם נפל על אדם
 ומת: פטור. דכתיב (ש)
 בשגגה ולא הוי שגגה
 אלא כתיב ויה ייחא:
 לענין עבד. אם לא נפלה
 על עין עבדו וסימא:

הגהות וצינונים

מב"ה וסאד פפרשים
 (א) גיב כיון (כ"ח):
 (ב) גיב וצעי את פטור
 אפי' דאונס חייב וז"ל גם
 כשיכר את הכלים פטור
 כשהיה אחר כלי' צערו
 אחר שישן. וכן במנזק
 יוסף (ד"ה י"ב [ישן
 (ח"ו): (א) חסר לשון
 וכצ"ל לענין גלות פטור
 דכ"ה שגגה דהיינו דה
 יריעה והא דא הויא דה
 (ד"ה): (ד) גבי דית:
 (ה) נראה דתיבת דרש"ש
 דיל שייך לסוה"ד: (א) גבי
 מהר"ם: (ז) גיב הוא
 (כ"ח): (ח) דמתני' דרש"ש
 דמתני' כופר בבת מקוץ
 דרגל וטע"פ כר' יוסי כו'
 כצ"ל. והיינו דרש"ש קאמר
 בבביתא דהם משלם כופר
 שלם ברשות הניזק וקאמר
 בגמרא דס"ל ככר יוסי
 הגלילי דאמר תם משלם
 חצי כופר ברה"ר ומייהו
 לה מק"ו מרגל המזה
 מודוקדק דאיכא כופר
 כרגל עש' (מ"ט): (ט) גבי
 ד"ת: (י) לאו משום
 דאונס גמור חייב באדם
 [א"ה ראה כו' תרתי:
 רשומאל ארן] דאונס
 הרמנא פטריה דכאמר
 לקמיה (בב"ב כ"ה) ובג"י
 ס"ה נה ד"ה ברוח שאניה
 מצויה) אלא מוחסו כו'
 (מהר"ם א"ש): (יא) ג'
 ד"ת: (יב) כ"ה דפרס"ד
 והד"ת הגיה בתחלה
 יבסוף. וכתב ע"ז הפ"ש
 נוסחא ישנה עיקר והוי
 עלה לראש הגג ונפל
 ברוח מצויה פושע
 בתחלה ולא בסוף ותיב
 כר' דברים וכן מוכח
 מדברי תיב' לעיל וסי' מא
 דיה ותיב' גבי אשן משום
 חצוי דפושע בתחלתו
 חייב כר' דברים: (יג) ג'
 ד"ת: (יד) אף סימא כו'
 כצ"ל (כ"ח): (טו) ג'
 ד"ת: (טז) גיב אמר
 חוקיה אסר קרא פצע כו'
 (כ"ח): (יז) גיב הא
 מיבעי ליה ליתן צער
 במקום נזק. אפי' אצ"ל
 קרא פצע בפצע בוא
 תחת פצע ש"ס תרתי
 (כ"ח): (יח) דלא אפתייה
 כצ"ל ד"ת: (י"ט) ועיין
 בתוס' (ד"ה האן) (ש"ס):
 (ט"ז) גיב גמ' (כ"ח):
 (כ) גיב ד"ת: (כ"א) צ"ל
 דלא מחייבו ארבעה דברים אלא במוזד כצ"ל
 (כ"ח) גיב דהתם כתיב רפוי שבת (א"י): (כ"ב) גיב ויה לא נתכוין (א"י): (כ"ג) דבני גלות כתיב ויכח נפש
 בשגגה כר' כצ"ל (כ"ח):

גמרינן מיניה, לפיכך כשהוצרכו לומר כן בפרק השולח לענין שמיטה ובפסחים לענין חמץ נמנו וגמרו דאיתא לדר' יצחק אפי' במשכנו (שלא) בשעת הלואתו, ויש בתלמוד כיוצא בזה שהוא מקשה קושיא על דרך הספק בכמה דוכתי בסדר נשים (כתובות ל' א') הניחא לר' ישבב אי לאפוקי מטעמא דר' סימאי קא אתי שפיר אלא אי טעמא דנפשיה קאמר וכו', ולא מפרקינן לאפוקי מדר' סימאי קא אתי, ואי איצטריך להכי אפשר היה לו לומר כן, והכי נמי מקשינן בכמה דוכתי (ב"ב קמ"א ב') אימור דשמעת ליה לר' מאיר לדבר שבא לעולם לדבר שלא בא לעולם מי שמעת ליה, ואשכחן רב נחמן דאמר לכשתלד קנה, אלמא הך קושיא לאו דוקא הוא אלא משום דלא שמעינן ליה דאמר בה לא לאו ולא הן, ואפשר לומר דגמרינן מינה והך דר' יצחק נמי כיוצא בהן, וכל זה לדעת הגאונים ז"ל, אבל לדברי רש"י ז"ל אי אפשר לומר כן שאילו קנאו כר' יצחק אפי' במשכנו בשעת הלואתו היה מתחייב באונסין, אי הכי מתני' דקתני שומר שכר לא אתיא כר' יצחק, והוא צריך לתירוץ אחר.

ע"ב. במלוה צריך משכון. פרש"י ז"ל להיות משתמש בו ולפסוק עליו להיות פוחת מן החוב, וקשיא דא"כ הוה ליה שוכר וקיי"ל שוכר כשומר שכר, ואיכא למימר הב"ע בשכלו ימי שכירותו ואמר לו גמרתיו, והרב אב ב"ד ז"ל ור"ח ז"ל פי' במלוה צריך משכון מר סבר צריך לו ומצוה קא עביד ומר סבר לאו מצוה קא עביד אלא א"כ הלוהו בלא משכון אבל במשכון לא, כלומר דנטילת משכון לאו מצוה היא אלא ההלואה היא המצוה, ולא אמרינן כיון דלא מהימן ליה בלא משכון נטילת משכון עושה מצוה ובתורת מצוה היא אצלו, וכן עיקר, שאילו לפרש"י כיון דניחא ליה לאוקמי מתני' כר' אליעזר נמי לוקמה במלוה שאין צריך משכון דהוי שומר שכר כר' יוסף.

ואתא ר' יהודה למימר ש"ח ישבע נושא שכר ישלם האי כדיניה והאי כדיניה. ולא תקנו בו כלום, ודין הנתקל כדין גנבה ואבדה אינו דומה לא לאונס ולא לפשיעה, וש"ש כל זמן שלא נאנס חייב וש"ח כל זמן שלא פשע פטור, ומיהו גבי נזקין פטור ר' יהודה דאנוס מקרי לגבי נזקין, לא מיבעי לאחר נפילה דהו"ל כור והתורה מיעטה בשמירתו ואינו צריך אלא שמירה פחותה כשמירת ש"ח, אלא אפי' בשעת נפילה דהו"ל אש פטור דהא נמי מיעטה תורה בשמירתו ולא בעינן בנזקין שמירה מעולה כל כך כשמירת ש"ש, אלא מכי נטר כדנטרי אינשי פטור בנזקין, וברייתא דקתני וחכמים אומרים פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ר' יהודה היא כדאיתא בהדיא בפרק המניח וכבר פירשתיה בארוכה בספר המלחמות יפה.

ומצאתי בתוס' בב"ק (כ"ז ב') שמפרשים אותה משום אדם המזיק, וא"כ למה פטרוהו לדברי האומר אנוס הוא והלא אדם מועד לעולם בין באונס בין ברצון, והם השיבו שאינו חייב באונסין גדולים וסמכו אותה מן הירו' שאמרו

בישן ובא חבירו וישן אצלו הוא המועד, ואי אפשר להעמידה דהתם משום דשני פשע בעצמו, וכן מה שאמרו באם היה בעל קורה ראשון ובעל חבית אחרון וכולה מתני', וכן מה שאמרו לפי שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים, כלם כשהם אדם המזיק משום פשיעה דניזק פטרו בהם, או שהם בור וכגון שהלה נתקל בו, ואין להאריך כאן, ועוד הביאו טבח אומן שקלקל דפטור בחנם ואמאי אדם מזיק הוא, וכי נמי סבירא לן אנוס הוא ליחייב, וזה ודאי קשה עליהם דכיון דמיחייב בשכר אלמא כעין גנבה ואבדה הוא ולא אנוס גדול ולא אנוס קטן הוא ופטרוהו בחנם, **אלא שאין באומן הטועה במלאכתו משום מזיק**, וסוף דבר כיון שהזכירו חכמים באונס נזקין אבן מונחת בחיקו ולא הכיר בה מעולם (ב"ק כ"ו ב'), ונפל מן הגג ברוח שאינה מצויה (שם כ"ז א') הרי הזכירו סוף האונסין כלם, דרוח שאינה מצויה אפילו כאותה של אליהו במשמע, דרוח מצויה הזכירו לענין ש"ח אבל רוח שאינה מצויה לא הזכרה בתלמוד אלא לענין אנוס דהוא מן האונסין הגדולים שבעולם, ואין כאן מקום להאריך בזה יותר מדאי.

דף פ"ג ע"א. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא. עכשו בא ר' יוחנן לחלוק על ר' אלעזר דאמר תברה, ואוקמינהו תרויהו בחד תנא ונתקל לר"מ פושע הוא והילכך לענין נזקין חייב אלא שבנושא המשאוי הקלו לפטור אפי' מן הפשיעה ומשום התקנה. ופריש רבא היכי משתבע דהא א"א לו ליטבע שלא פשע דהא נתקל לר"מ פושע הוא אלא משתבע שלא בכונה שברתיה.

ופרקינהו ר' יוחנן להנך תרתי מתנייתא דר' מאיר בחד תנא ואמר דתקנת חכמים היא ומשתבע שלא בכונה שברתיה, אבל מתני' לא מפרש בגמ' מני, ולכאורה משמע דר' מאיר היא, אבל רבינו הגדול ז"ל אוקמה כרבנן דאמרי בעלמא נתקל לאו פושע הוא כר' יהודה, ושומר חנם פטור כדיניה, וש"ש היה חייב לשלם מן הדין אלא שתקנת חכמים הוא שאם אתה אומר יתחייב כדין ש"ש אין לך אדם מעביר חבית ממקום למקום, שלא יקבל עליו לשלם כדין ש"ש בהעברת חבית, דמשום הנאה פורתא וטרחא יתירא לא מפסיד כמה, אבל בש"ח לא תקנו כלום לדברי חכמים שאומרים נתקל לאו פושע הוא, שהרי אינו מתחייב אלא בפשיעה גמורה והיה לו ליזהר מפשיעה כגון זה, ואף ר"מ לא אמר שתקנו בש"ח אלא משום דקסבר כל נתקל פושע הוא דאיבעי ליה לעיוני ומיזל, ואין דרכן של בני אדם ליזהר כ"כ ולא יקבלו עליהם להעביר חבית ממקום למקום, והיינו גמריה דר' אלעזר דאמר זה וזה ישבע אלא שלא היה יודע דש"ש לא מן הדין הוא נפטור אלא מתקנת חכמים, ומתני' לא ר"מ בלחוד היא אלא אף רבנן וקיי"ל כסתם מתני' וליתא לדר' אלעזר דמפליג בין מקום מדרון לשלא במקום מדרון דלא שמעינן להו לרבנן

* ד"ז ליתא בב' כת"י.

עיסה בלא מים ומלח דעל כרחך צריך לתת מים ומלח, הרי זה דומה לאותו נדון דכשות:

סימן ה

ברין אדם המזיק שחייב בין באונס בין בשוגג, כתבו התוס' בפרק המניח דף כ"ז ובפרק האומנין דהיינו דוקא באונס שהוא דומה לאבידה, אבל נתקל הוא כעין גנבה ופטור ביה אדם המזיק, והוכיחו כן מההיא דפרק הגוזל גבי טבח אומן שקלקל דפטור בחנם, פריך עלה תלמודא מהברייתא דקתני נתן בהמה לטבח ונבלה חייב מפני שהוא כנושא שכר, אלמא דס"ד דמקשה דאפילו בחנם חייב מפני שהוא דומה לאבידה, ומשני לה אימא מפני שהוא נושא שכר, אבל בחנם פטור מפני שהוא דומה לגנבה, ואדם המזיק פטור באונס שהוא כעין גנבה עכ"ד. אבל מפני רש"י שם בפרק הגוזל נראה דס"ד דמקשה דהיה רוצה לחייבו אפילו בחנם לאו משום אדם המזיק הוא, אלא משום דס"ל דטבח אומן שקלקל פושע הוא, והכי קאמר הרי זה חייב כמו נושא שכר, אבל דין אדם המזיק לא שייך בזה כיון שעליו מוטל להתעסק בדבר, וכ"כ בתוס' רבינו פרץ ז"ל שם בשם ריב"א ז"ל, אשר נראה מזה דכל דעושה ברשות, אף דבעלמא ראוי לחייבו משום מזיק, כה"ג אין ראוי לחייבו אם לא היכא דפשע:

ופשטא דשמעתין התם מוכח הכי, דאמרינן התם לעיל מינה, אמר שמואל טבח אומן שקלקל חייב לשלם מזיק הוא פושע הוא, ופריך למה לי למימר מזיק הוא פושע הוא, ומשני אי אמר מזיק הוא הוה אמינא ה"מ בשכר אבל בחנם לא קמ"ל פושע הוא. ופירש רש"י ז"ל ה"מ דקא עביד בשכר דמזיק חייב באונסין דאדם מועד לעולם,

דפטור השף מטבע ס"ל דפסלתו מלכות לא הוי כנסדק, דאי הוי כנסדק א"כ כ"ש שף כו'. ולפי סברת המרדכי אינו כן דשף עדיף מנפסל, דשף אפשר לתקנו על ידי שכר שיתן לצורף, ונפסל אי אפשר לתקנו. ולפי סברת התוס' נראה דצ"ל כמו שכתבתי, דהא דלא חשיב נזק ניכר ה"ד במטבע, אבל בשכר כלי כסף הוי נזק גמור, ועיין בש"ך סי' שפ"ו ס"ק ז':

ועל מה שכתבתי לעיל משם התוס' דהיכא דנהנה ממנו על ידי חבירו אין צריך לשלם דמי מה שנהנה, ראיתי בירושלמי פ"ב דמ"ש גבי מתני' דזה הכלל כל ששבחו ניכר השבח לפי חשבון, אר"י והוא שהותיר מדה אבל לא הותיר מדה השבח לשני, וקאמר עוד מתני' פליגא על ר' יוחנן, האשה ששאלה מים ומלח לעיסתה הרי הוא כרגלי שתיהן, א"ר בא תחומין עשו למדת הדין ע"כ. ונראה לי דמה שאמרו תחומין עשו למדת הדין, כיונו למה שאמרו בפרק בתרא דביצה אפירכא דליבטיל מים ומלח לגבי עיסה, א"ר אבא הרי שנתערב לו קב חטים בעשרה קבין של חבירו יאכל הלה וחדדי דמידי דטעמיה משום חיובא דממונא לא בטיל, ומדמדמי מים ומלח בעיסה דליכא הותיר מדה, לחטין בחטין דאיכא הותיר מדה, משמע דאם נתערב מים ומלח של ראובן בעיסתו של שמעון השבח לפי חשבון, ולא מצי למימר שמעון לית לך גבאי ולא מידי, כיון דטעמו ניכר והשביח וג"כ הקמח שלו היה עומד לכך והרי זה נהנה בודאי. ומקום יש לומר דכל כה"ג כ"ע יודו, והא דאצטריכו בפרק המפקיד גבי עובדא דכשותא הנז"ל לחייבו משום דקא משתרשי ליה הכשות שלו, היינו משום דהתם בשיכרא אינו עומד לתת בו כשות ומצי לעשות שיכרא בלא כשות, אבל מידי דאי אפשר לעשותו בלאו הכי, כגון

בבא קמא דף קא הלכות מתנה סימן רמו

רלג

קצות החושן

קצות החושן

ידוע הכוונה ע"מ ליפטר אפי' אחי לידה צמורה שמירה פטור. אבל אין זה נראה לענ"ד לישנא חדא קרע כסותי יתפרש צניני עניינים, ולא אחי לידה צמורה שמירה הכוונה ליפטר ובאחי לידה צמורה שמירה אין הכוונה כן. ולכן נראה דצאומר קרע כסותי אין בלשון זה

הפטור אלא דאפי' ממילא פטור כיון דצמורה צעלים עניד ממילא פטור, ולא חייבה תורה צמק אלא היכא דהמויק עניד מדעתיה דנפשיה אבל צמורה צעלים אין צו חיוצ כלל. ולמדנו דבר זה מדברי שטה מקובצת פ' אלו נערו דף ל"ו [ע"ג] צהא דמשמע צירושלמי דקנס אינה יכולה למחול משום דקנס אין אדם זוכה עד העמדה צדין, וכתב עלה בצטה ז"ל ואע"פ כן נראין הדברים שיטומה מפותה אין לה קנס כו', הא למה זה דומה לאומר לארוסתו דין ודברים אין

ב הכותב כל נכסיו לאחד מבניו ולאחר זה האחר קנה חצי הנכסים במתנה [יג] ונשאר החצי לבניו והבן שנתנו לו אפוטרופוס מינהו על שאר אחיו. **י** יש מי שאומר שאם כתב חצי נכסי לבני וחצי נכסי לפלוני (ג) [יד] לבנו נמי הוא מתנה ואם כתב שני שלישי נכסי לבני והשליש לאחר לא עשה בנו אלא אפוטרופוס.

יא כתב כל נכסיו לשני בניו שניהם אפוטרופוסים ואם כתב חצי נכסי לבני פלוני וחצי נכסי לבני פלוני [טו] הראשון הוא מתנה והשני הוא אפוטרופוס על החצי לכל הבנים וגם הראשון שנתן לו חצי הנכסים יש לו חלק בחצי האחר כשאר האחים.

יב הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופוס ונתבאר פרטי דין זה בטור אבן העזר סימן ק"ז. **יג** הכותב נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא נתבאר בטור הנזכר סימן ק"ו. **יד** הכותב כל נכסיו לאשתו ויצא עליו שטר מוקדם נתבאר בטור הנזכר בסימן ק"ז. **טו** דין שטר במתנה שלא נעשה אלא להבריה בטור הנזכר סימן צ'. **טז** דין שכיב מרע שאמר תטול אשתי כאחד מהבנים בטור הנזכר סימן ק"ח.

יז [טז] כל הנותנים כל נכסיהם משתבטל המתנה ויחזרו כל הנכסים לבעלים הראשונים אין המקבל מתנה (ד) מחזיר פירות. הגה: האומר לחזרו א) (ה) [יז] אכול עמי צריך לשלם לו ולא אמרינן מתנה קא יהיב ליה ולכן מי שמאכיל לחתנו עם צמו יותר מומן שקצב לו

נתיבות המשפט

משפט האורים - חידושים

[יג] ונשאר החצי לבניו. פי' לכל בניו דזה אינו אלא אפוטרופוס, ול"מ אם כתב הנכסים להאחר תחילה והשאר לבניו, דודאי ל"ה אלא לאפוטרופוס משום דבשעה שכתב לבנו כל נכסיו, אלא אפי' כתב לבניו ולאחר בבת אחת, אפי' ל"ה אלא אפוטרופוס כיון שלא שייר כלום [סמ"ע סקט"ז]:

[יד] לבנו נמי הוא מתנה. מדלא כתב כל נכסיו לבני ולפי' והקדים בנו להאחר, הוא כנותן לבנו המקצת תחילה. אבל כשנותן שני שלישים לבנו ליכא הוכחה [סמ"ע סק"י]:

[טו] הראשון הוא מתנה. מדלא כללינהו כל נכסים לראובן ושמועון בני, ש"מ דדעתו היה להקנות להראשון תחילה [סמ"ע סק"ה]: [טז] כל הנותנים כל נכסיהם. היינו כגון הנהו שכתב בסי' זה, ואפי' לא אכלם עדיין אלא שכבר תלשם והחזיק בהן. והטעם לזה דלא גרע ממתנה ע"מ להחזיר דכ"ז שלא עמד מחליו או שלא בא בנו ניחא ליה שיהיה המתנה ביד המקבל ויאכל פירותיו [סמ"ע סק"ג]:

[יז] אכול עמי. ע"ל סי' שס"ג סעיף י' בהג"ה וצ"ע. ש"ך [סק"ט]. וע"ב [סק"ה]. ואם קרא לאורח הסודע אצל בעה"ב אחר בחנם, פטור האורח בשבועת היסת שדעתו היה לאכול בחנם:

משפט האורים - ביאורים

צסי' ר"ן סעיף י"ז בהג"ה דלאפוטרופוס אין צריך יפוי כח. ונראה דשאני הכא כיון שכתב לו האפוטרופוס בלשון מתנה, רצונו הוא שהאפוטרופוס יהיה נקנה לו באופן שהמתנה נקנית, ולכן צע"ן יפוי כח כמו צמורה:

(ג) לבנו נמי הוא מתנה. עסמ"ע ס"ק י"ז שכתב הטעם מדה"ל למכתב כל נכסי לבני וכו'. ק"ל דאמאי לא אמר דין זה

גבי מתנת שכ"מ צסי' ר"ן סעיף (י"ג) [י"ג] צמקצתן לא' והמותר לשני דהא' קנה, ועסמ"ע [ס"ק ל"ח] וש"ך [ס"ק י"ג] שם דאפילו לא הפסיק מכת הוכחה שאמר בלשונו והמותר ע"ש, ולפי"ז יש לנו לומר דה"ה אם אמר חצי לפי' וחצי לפי' דיש לנו הוכחה דנתכווין לראשון למתנת צריא, מדלא אמר כל נכסי לפי' ולפי'. וכן לעיל צסי' קי"א סעיף ח' בהג"ה מביא שני דעות בזה, ושם [סק"ג] יצואר א"ה:

(ד) מחזיר הפירות. ודוקא צמורה, אבל צמק כשנתבטל כגון צוצין ולא איצטרכו זווי מחזיר הפירות, דכיון שהמקח נתבטל זווי הוי הלוואה גביה ושכר מעותיו קא שקיל, ועמ"ל צסי' רל"ה ס"ק ד' צע"ן פירות שאכל הלוקח מן הקטן. וע' בלח"מ פ"ו מזכיה ומתנה [ה"יג] שחולק על הסמ"ע [ס"ק כ"ג], ונראה דהעיקר כהסמ"ע:

(ה) אכול עמי צריך לשלם. עש"ך ס"ק ט' שמתה ע"ו דדין זה נלמד מקרע כסותי [צ"ק צ"ג ע"א] ושם גופיה אי לא אחי לידה צמורה שמירה פטור. ובצ"ה"ט [סק"א] מי' דהא דמויק פטור בלא אחי לידה צמורה שמירה, הוא מטעם דרמתנא לא חייב למויק כשהזיק צמורה צעלים, כיון שצעלים ענמן גרמו להזיק זה שיבוא, וכמו שכתב השיטה [כמחזיק ל"ו ע"ג] צמפותה שפטור מהקנס אף שאין יכול למחול להקנס, משום דצמורתו נעשה ההזיק. משא"כ באחי לידה צמורה שמירה, כיון שכבר נתחייב אין החיוצ נפקע בצדדים, כמ"ש המרדכי [צ"ק סי' ק'] צמולה שאמר יהיה צידך למתנית שכר הוצא ריש סימן קע"ו [ס"א צמ"א]. משא"כ באכול עמי שהחיוצ בא לו מנד שנהנה, חייב אפי' נעשה צמורה צעלים. ומש"ה צדור עמי צסי' (שפ"ג) [שס"ג ס"ן דמיירי צגצגא דלא עניד למיגר, פטור כיון שלא נהנה, והנכון עמו.

בבא קמא דף קא הלכות מתנה סימן רמו

קצות החושן

קצות החושן

לי בנכסיין כו', ועוד קרע שיראין שלי והפטר הוא שלא הקנס בלנד מחלה לו אלא גופה מסרה לו לעשות בה כרצונו והיא שגורמת ועושה הכל עכ"ל וע"ש. וא"כ קרע כסותי לאו משום מחילה ופטור הוא, דאפי' ביתומה ומפוחה דלא שייך מחילה דה"ל דבר שלא בא לעולם, אלא משום דליכא דין נזק כלל

דאל"כ היו לוקחים פירות אחרים, והקשו בתוס' שם [ד"ה שאין] א"כ מתנות כהונה שאכלן אמאי פטור הא משתרשי ליה, ותיירו דלא דמיא דאע"ג דאכלן אפשר שהיה מתענה עכ"ל, ומאי שנא מאומר לחבירו אכול דלא מני למימר הייתי מתענה. ונ"ל דלא דמי

היכא דעבד ברשות בעלים ואיהו דאזקיה לנפשיה כמ"ש בשטה והיא שגורמת ועושה הכל. והיכא דאחי לידיה בתורת שמירה אע"ג דאמר

מונות ב) צריך המתן לשלם לו מוונותיו כשיחבצ ממנו אבל לא מוונות אשתו ודוקא דליכא הוכחה דנתן לו לשם מתנה אבל היכא דמוכח דנתן לו לשם מתנה רק אחר כך נפלה קטטה ביניהם ולכן תובע ממנו פטור (ת"ה סימן ש"י).

קרע כסותי כיון דכבר נתחייב אין המעשה משתנה בחילוף הדברים, וכמ"ש במרדכי ס"פ החובל [פי' קן] צמי שהיה בידו מלוה ואח"כ אמר לו יהיה בידך למחצית שכר דלא נשתנה בחילוף הדברים, ומייתי ראייה מהא דאחי לידיה בתורת שמירה דאע"פ שאומר לו דברים שנראה שאינו חושש בפקדונו אפ"ה חייב עד שיאמר והפטר ע"ש. וא"כ אחי לידיה בתורת שמירה (ד) אע"ג שאומר לו קרע כסותי וברשות בעלים לא מיפטר עד שיאמר והפטר. וא"כ בין אחי לידיה בתורת שמירה בין לא אחי לידיה בתורת שמירה אין צו בלשון קרע כסותי לשון והפטר דאין הדיבור מתחלק לשני פירושים, אלא דכך הדין דלא אחי לידיה בתורת שמירה כל שאומר קרע כסותי ממילא פטור וכמ"ש כיון דמדעת בעלים אין צו דין נזק כלל דניזק הוא דאזקיה מנפשיה, והיכא דאחי לידיה בתורת שמירה כה"ג לא מיפטר כיון שכבר נתחייב ומש"ה צריך לשון והפטר. וא"כ לפ"ז בא ואכול עמי דאין חיובו משום תורת מו"ק אלא משום שנהנה, וא"כ אפי' עבדיה מדעת בעלים לעולם הוא חייב לשלם צמה שנהנה, דיוור לתוך שדה חבירו שלא ברשות נמי חייב לשלם מה שנהנה אע"ג דעבדיה מדעתיה דגבי נהנה ודאי חייב כל כה"ג. אלא דלא נימא בלשון צא ואכול עמי הוי נמי לשון והפטר וא"כ ודאי פטור, לזה מייתי מוהרי"ט ראייה מקרע כסותי שצור כדי דאין בלשונו לשון והפטר, דאי הוי צו לשון פטור אין לחלק בין אחי לידיה בתורת שמירה דהיכא דפוטרו בפירוש ודאי פטור, וכיון דאין צו לשון והפטר ממילא חייב כיון דלא פטורו, ואי משום דעבד מדעת בעלים גבי נהנה ודאי חייב דלא גרע מיורד לתוך שדה חבירו ונטעה דודאי חייב ודו"ק וזה נכון:

דהתם מו"ק מתנות כהונה או שאכלן פטור משום דממון שאין לו תובעין הוא, ומשום מו"ק לא מחייב אלא משום נהנה וזה לא נהנה, אבל באוכל משל חבירו משום מו"ק מיהא מחייב עכ"ל מוהרי"ט. אמנם לפי מה שמבואר מדברי רמ"א צסי' שס"ג סעיף י' נראה דמשום מו"ק לא מחייב, ע"ש שכתב האומר לחבירו דור בחצרי אין צריך ליתן לו שכר וכאן כתב צא ואכול עמי צריך לשלם, וע"כ צריך לומר משום דהתם מיירי בגבול דלא עבד למיגר דזה לא נהנה, אלא דחזר דקיימא לאגרא וזה חסר וכיון דאומר לו דור בחצרי פטור כיון דעבד מדעתיה, אבל גבול דעבד למיגר וזה נהנה ודאי חייב וכמ"ש שם בש"ך [ס"ק י"ג] ע"ש, וא"כ מוכח דמשום נהנה הוא דמחייב דמשום מו"ק מאי שנא דור בחצרי דפטור. ועמ"ש בסק"א דעיקר חיובו דאכול עמי אינו אלא משום נהנה, דאע"ג דמדעת בעלים לא גרע מיורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות ע"ש.

ו"בין נראה דודאי אכילה חייב משום נהנה ואע"ג דהיה מתענה טפי עדיף ליה אכילה, וראיה ברורה מפ' אלו נערוות דף ל' [ע"ב] גבי תרומה כיון שחבד לו חבירו צבית הבליעה, וע"ש ברש"י דמפרש דמחייב משום הנאת מעיו וע"ש בתוס' [ד"ה לא], והתם ליכא לחיובי כלל מתורת מו"ק כיון דעב"כ תחב לו חבירו, ומוכח מזה דהנאה בכלל אכילה ואינו יכול לומר הייתי מתענה. אלא דגבי מתנות כהונה כשם שאינו חייב על היזק משום דה"ל ממון שאין לו תובעין כך אינו חייב על הנאתו כיון דהוא ממון שאין לו תובעין, אלא היכא דמשתרשי ליה עכשיו כמו בלוקח בית המלך את גורנו דמשתרשי ליה עכשיו דאל"כ היו לוקחים פירות אחרים, ומש"ה חייב לשלם עבור הריעות שהרויח הפירות שבציתו וברשותו, ולזה הקשו בתוס' דבאכילה נמי משתרשי ליה דהיה צריך לקנות פירות אחרים לאכילה, לזה כתבו דיכול לומר הייתי מתענה ולא חשיבי הנך שבציתו משתרשי ליה, ומשום הנאה אע"ג דאית ליה צמה שלא היה צריך להתענות, במתנות כהונה פטור על הנאתו כשם שפטור על היזקו ובמשתרשי לצד הוא דמחייב, אבל הכא דמחייב על הנאה א"כ הנאה בכלל אכילה כמו דמוכח צפ' אלו נערוות דמחייב על הנאת מעיו וזה ברור:

נתיבות המשפט

משפט האורים - ביאורים

שהוא ממון שאין לו תובעין כמו שפטור במזיק, ואינו חייב רק במשתרשי ליה גם עכשיו, כמו בלוקח המלך גורנו בחובו דבלא המעשר היה לוקח דברים אחרים, והרי הדברים אחרים שהרויח עדיין הן בציתו. ולזה הקשו התוס' דהא גם באוכל משתרשי ליה שהיה צריך ליקח אוכלין במעות, והרי המעות עדיין הן בציתו. וע"ז תי' דיכול לומר הייתי מתענה וליכא משתרשי ליה דאין לו עכשיו הריעות בציתו. אבל הנאה ודאי איכא, רק שבמתנות כהונה פטור בנהנה, משא"כ בשל אחרים חייב בנהנה לצד, ודבריו נכונים מאוד:

ב) צריך לשלם לו. צמוהרי"ט חלק אה"ע סי' כ"א ע"ש שהקשה על האי דינא דתה"ד מהא דפרק הזרוע בחולין [קל"א ע"א] דמייתי הרי שאנסו מצית המלך גורנו אם בחובו חייב לעשר, ואמרו שם משום דקא משתרשי ליה והיינו משום דנהנה

גם מה שהקשה המהרי"ט [אחזקה"ז סי' כ"א] דמה"ת ישלם הא יכול לומר הייתי מתענה, כמ"ש התוס' בחולין דף (קל"ז) [קל"א ע"א] ד"ה שאין גבי אוכל מתנות כהונה. דברי הקה"ת [פק"צ] נכונים מאוד, דודאי לעיני הנאה חשיב הנאה ואינו יכול לומר הייתי מתענה דמ"מ נהנה, דהא אפי' בתחב לו חבירו צבית הבליעה בכתובות ד' (ו) [ל ע"ב] כתב רש"י [ד"ה שחבד לו חבירו] דחייב משום הנאת מעיים, אף דנעשה באונס דליכא משום מו"ק אפ"ה חייב משום נהנה, ולא יכול לומר הייתי מתענה. רק במתנות כהונה פטור ג"כ בנהנה מטעם

שם⁷⁹ כגון זו שהיא מדרבנן, אלא אפילו בשל תורה קודם שיהא ראוי ליורשה מתנה הוא עליה, והא נמי להא דמיא⁸⁰. ועוד קרע שיראין שלי והפטר הוא, **שלא הקנס בלבד מחלה לו, אלא גופה מסרה לו לעשות בה כרצונו, והיא שגורמת ועושה הכל⁸¹**, הילכך הלכתא

בו עדיין, הא למה זה דומה לאומר לארוסתו⁷⁷ דין ודברים אין לי בנכסיך בחיין ובמותך, שאם מתה אינו יורשה, מפני שאמרו ירושה הבאה לו לאדם ממקום אחר, פירוש שעששו אין ראוי לה⁷⁸ כגון ארוסה זו, אדם מתנה עליה שלא ירשנה, ולא כדברי המפרש

הוה עוול ומחוייב, אבל כלפי הבת המפותה אין עוולה לחיוב כלל, וכנ"ל). ועיין ברשב"א להלן מא, ב שנחלק על הרמב"ן וכתב דאף שמסכים עמו דלדעת הבבלי מועיל מחילה בקנס, מ"מ ממה שהירושלמי סובר דלא מהני כלל מחילה יש לנו לומר דלכל הפחות כשהיתה ברשות האב בפיתוי ואח"כ בגרה, תקבל, ולא מהני מחילתה מאז, ומסביר הרשב"א דכשהיתה בעלים על עצמה בפיתויה הוה כקרע כסותי דהוה כאילו הקנה לו, ומשא"כ אם היתה אז ברשות האב. ונראה שהרשב"א נתכוין לחלוק על הפירוש השני ברמב"ן כאן דהוה כמזיק ברשות, ולהרשב"א זה אינו, אלא טעם דמהני מחילה דידה ביתומה מפותה היא מדין סילוק, (וכמו שאמנם מדמה הרשב"א זה לקרע כסותי), ולהלן נו, א כתב הרשב"א שזה מטעם סילוק, וראה לעיל הערה 56 שכתבנו דהיינו סילוק מהזכות בנכסים. וכיון שלהרשב"א אנו דנים כאן בפטור הנוצר מכוח שלה, מסיק הרשב"א דאם לא היתה ברשות עצמה או לא מועיל דהוה כסילוק לפני הזמן, וכהר"ן להלן ריש הכותב, דלפני אירוסין לא מהני סילוק דבעל, ודו"ק. ועי"ש פג, א דמקור דברי הר"ן הוא מהרשב"א שם [ובזה מבואר היטב כוונת הרשב"א שם, דמתחילה ס"ד דמחילתה תועיל לגמרי, וכהרמב"ן כאן, ואח"כ כתב דמירושלמי דמוכח דלי"מ כלל, ומכאן יש ללמוד דלדעת הבבלי ג"כ לא מהני, אא"כ היתה יתומה מפותה. והדברים סתומים, ולהנ"ל כוונתו דלולי הירושלמי היה מסתבר כהרמב"ן כאן דמדין מזיק ברשות פטור, וא"כ הגדר הוא שאין סיבה ועילה לחיוב, ושוב לא תוכל לתבוע לעולם, אך מהירושלמי משמע שאין גדר כזה כלל, וא"כ בע"כ שהפועל כאן הוא הדין הידוע דסילוק, וא"כ מסתבר שהבבלי לא נחלק בעיקר הגדר שפועל כאן דהיינו כוח סילוק, ופלוגתת הבבלי והירושלמי היא רק בפרטים, ואפשר דהירושלמי סובר דל"מ סילוק בדאורייתא (וכהרשב"ם בב"ב מט, ב), והבבלי סובר דמהני סילוק בדאורייתא, וכמ"ש הרשב"א להלן פג, א בדעת הבבלי, ומ"מ כיון דמדין סילוק בלבד פוטרין אותו שוב אם כשנסתלקה עדיין לא הגיע זמנה להיות בעלים על הממון א"א לה להסתלק, וכקודם אירוסין וכנ"ל. והנה בשיטת הריטב"א יש לעיין, דהכא כתב כעין הרמב"ן וכנ"ל, ואילו להלן מא, ב כתב להלכה כהרשב"א דאם נתפתתה ברשות האב תוכל לגבות בבגרות. ועיין בחידושי הגרש"ש מש"כ בזה. ולפי הנ"ל יש לומר דגם בגדר הפטור דמזיק ברשות יש לדון, אם התסרון הוא מצב התובע, היינו דכיון שנתן לחבירו רשות שוב אין לו כוח תביעת נזיקין וקנסות בזה, או דמזיק ברשות עושה, שאין על שכנגדו שם מזיק או שם אונס, והיינו שאין עליו את העוולה של מפתה דחייביה רחמנא. ואפ"ל דלהריטב"א רק טעם השני הוא הנכון, וא"כ דוקא כשהיא היתה בעלים על עצמה בשעת הפיתוי ירד ממנו האחריות, ואין עליו שם עוולה דמפתה, ומשא"כ אם בשעת הפיתוי לא היתה ברשות עצמה, ושוב הוא מבחינתו היה הגורם ועושה הכל, והסכמתה לא הורידה מעולתו כלום, שהרי ההיזק הוא לאב, א"כ מחייב תמיד ואפי"ן אם היא הפכה לתובעת בבגרותה. ולהרמב"ן עיקר הטעם הוא כהצד הראשון, ולכן בכל אופן איכדה היא את זכות התביעה ממי שהיא מרצונה נתפתתה לו, ודו"ק. ועי"ש בשיטת הריטב"א בזה לעיל לה, ב הערה 330 ולהלן לח, ב הערה 108.

כר' מונא דאמר המפתה פטור מן הכל, ושמעתא דגמרא דילן כדברי רש"י ז"ל⁸². הרמב"ן ז"ל (בזה).

וכבר כתבנו לעיל בריש פירקין⁸³ על מאי דכתבו התוס' לעיל, עיין שם.

(יא) וז"ל הרשב"א ז"ל הבא על בתו. ואם תאמר⁸⁴ תיפוק ליה משום דקנסא דידיה הוא, השתא אילו בא אחר עליה קנסה לאביה, בא עליה אביה משלם קנס. יש לומר בנתארסה ונתגרשה ורבי עקיבא דמתניתין היא⁸⁵ דאמר יש לה קנס וקנסה לעצמה, אי נמי אפילו רבי יוסי הגלילי, דאמר נתארסה ונתגרשה אין לה קנס, והכא בשבא עליה אביה ומת⁸⁶ דקנסה לעצמה, וכדחנן

בפרק נערה⁸⁷ לא הספיקה לעמוד לדין עד שמת אביה [קנסה לעצמה], והכי אתיא בירושלמי⁸⁸ דגרסינן התם אילו אחר בא עליה לא קנסה לאביה, תפטר שבא עליה עד שלא מת אביה, ומת אביה, כר' יוסי הגלילי, פ"י אפילו כר' יוסי הגלילי, ברם כרבי עקיבא יש לה קנס וקנסה לעצמה. פ"י ברם כרבי עקיבא אפילו לא מת אביה, ומשכחת לה כשנתארסה ונתגרשה.

מיהו ניתא לי טפי כרבי עקיבא, דאילו לרבי יוסי תמיה לי, האיך אפשר שיהא לה קנס מאב, דהא בשעה שבא עליה לא חל עליו שום חיוב⁸⁹, והרי זו כמפותה יתומה, דכיון דמדעתה עביד לית לה, והכא נמי מאי שנא, דהא אב לא מיחסר העמדה בדין⁹⁰, דבשלמא

לח, א. 86 עיין להלן ברשב"א שהאריך בזה מדוע לא נתבטל החיוב בזמן שהיה של אביה. ויש להעיר עוד, שכצ"ל דהרשב"א כאן (שהוא מהירושלמי וכדלהלן) ישנו עוד חידוש שאפשר לתבוע את היורשים ולהעמידם לדין על חיוב קנס של אביהם, וגם ששייך שישתעבדו נכסי האב לקנס שהועמד בדין עליו לאחר מיתה. וראה לעיל ברמב"ן ובהערה 45. ובאמת שהיה אפשר להעמיד המשנה שבא עליה ובגרה, ובכה"ג לא היינו נצרכים לשני חידושים אלו. ויש להעיר שהרשב"א כאן לא נוגע כלל בהערת התוס' והרמב"ן לעיל, דהא אוקמינן משנתינו במפותה (סנהדרין ער, א), וא"כ כיון שקנסה לעצמה מיד או כשמת האב, שתחול מחילה על כך. ובאמת ששיטת הרשב"א להלן מא, ב דאם מתלה בזמן שהיה שלו (וכגון נתארסה ונתגרשה לר"ע) מהני מחילתה, ואם רק את"כ בא לה זכותה לא מהני מחילתה, וכהתוס' לעיל כט, א. ודלא כהרמב"ן והרא"ה לעיל. 87 מא, ב. ושם לא איתמר באופן שבא עליה האב, אלא רק עצם הדין דבמת האב או בגרה לפני העמדה בדין הקנס לעצמה. 88 בפירקין ה"ג (הובא לעיל ברמב"ן). 89 מלשון זה נראה שלא קשה להרשב"א שהאב יכול למחול לעצמו ולבטל החיוב, אלא יותר מכך שלא יחול כלל חוב, ונראה שהרשב"א הבין שהיה מקום לומר דכיון דכתיב בקרא ונתן לאבי הנערה הגדר הוא שעצם החיוב הוא לאב, אלא דמ"מ נתחדש בתורה שאם בגרה או מת האב יתנו את החוב (שהוא ביסודו לאב) לבתו [עיין רש"י לט, א ד"ה לעצמה], ואם כן הדבר, הרי כאן שהאב הוא החייב הרי לא נוצר כלל חיוב ואין אפשרות להעביר זאת את"כ לבת. ואפשר עוד לומר שהרשב"א עכשיו ס"ד כפי שכתב הראב"ד פ"ב מהלכות נערה בתולה הי"ז, שהאב שהניח בתו לזנות פטור האונס או המפתה משום דהוה כיתומה ומפותה, והיינו דהבועל הוא כמזיק ברשות, וא"כ ה"ה הכא כשהוא עצמו בא עליה. ואמנם הרשב"א כאן בהמשך הוסיף דהוה כיתומה ומפותה (וע"ל הערה 81 שכתבנו דלהרשב"א יתומה ומפותה פטור מטעם סילוק, ונצטרך לומר דהכא ג"כ האב נסתלק מהחיוב, ומ"מ ס"ד דהרשב"א דזה גורם גם פטור לזמן שהחיוב יהיה אליה, וכנ"ל דהשתא ס"ל שהיא רק מקבלת ממון, שהוא [האב] יסוד חיובו, ודו"ק). 90 נראה שהרשב"א ר"ל שאילו היינו כאן במצב של לפני העמדה בדין, אפשר דל"מ לבטל חובו, דכיון דכל ביטול החוב נובע מדין סילוק (וכמבואר בהערה קודמת) היה מקום לומר דל"מ קודם העמדה בדין. אלא דצ"ע קצת, שהרי הרשב"א להלן מא, ב הסיק דביתומה מפותה מהני סילוקה קודם העמדה בדין מדין קרע כסותי. ואפשר שרצה הרשב"א כאן לאלם קושייתו, ואף לשיטת הירושלמי שם דל"מ יתומה ומפותה קודם העמדה בדין

ועיין להלן מא, ב ברא"ה שהביא שיטה מחודשת מאוד בשם התוס' (ואינו לפנינו) דסוכרים דנערה שנאנסה ואח"כ בגרה מקבלת היא גם את הבושת והפגם, ולעצם שיטה זו הסכימו גם התוס' לפנינו שם בריש פרק נערה (מא, ב ד"ה נערה), אלא שהתוס' כתבו דהיא מטעם גזיה"כ דלמי שזה ניתן זה ניתן. והרא"ה הוסיף דברים בשיטתם, דטבירא להו דהוקש בושת ופגם לקנס, וכשם שאין האב זוכה בקנס לפני העמדה בדין, כך גם אינו זוכה בבושת ופגם לפני כן, (וזה חידוש עצום בסוגיא שם, וצ"ע לפ"ז מדוע אמרינן שם מב, א דאי בושת ופגם תבע, יש קרבן שבועה, משא"כ קנס, ויתבאר במקומו אי"ה), ומ"מ המשיך הרא"ה דכתבו בעלי התוס' דלפי הנ"ל במפותה בנערות ואח"כ בגרה לא חלה מחילתה על הקנס, דהוה מחילה בדשלבל, וכהירושלמי כאן, ומ"מ חלה מחילתה לענין בושת ופגם. והדברים מפליאים, דאם סוכרים התוס' שם דבושת ופגם איתקיש לקנס ואין מתחייב בזה עד העמדה בדין, ולכן לא מורישו לבניו אלא זוכה בזה בתו, איך מהני מחילתה בזה, בזמן שהם עצמם סוכרים דבקנס לא מהני מחילה לפני העמידה בדין, [ואולי אפ"ל דס"ל דיש גדר דמזיק ברשות לפטור, וזה מועיל גם לפני זמן החיוב, וכהרמב"ן כאן, אלא דסוכרים דמזיק ברשות מהני רק בתשלום ממוני, דאז שייך "גופה מחלה לו" שעוקרת את הסיבה לחייב תשלום גזיקין, משא"כ קנס שאינו תולדה ישירה מבעלותה על עצמה. ועיין בדברי יחזקאל ס"י כד אות א שעמד בסכרא כזו, אלא דסכרא זו תיתכן יותר אם מדובר בזמן שהיא בעלים על עצמה, אבל בזמן שבלא"ה אביה בעלים עליה קשה יותר להבין חילוק זה. ואולי יש לומר דגם לבעלי התוס' שם דמדמים בושת ופגם לקנס דאינו מתחייב עד העמדה בדין, אין הכוונה דתחילת החיוב מתחיל ממש בהעמדה בדין, ולפני כן יהיה פטור גם לצאת ידי שמים (וכמ"ש התוס' לג, ב בקנס), דזה אינו מסתבר, וגם יקשה על כך מדוע יש קרבן שבועה על בושת ופגם הרי לאו ממונא קא תבע מיניה, וכדלהלן מב, א. וצ"ל דבבושת ופגם רק לא איקבע למי החיוב בפועל, אם לאב או לבת עד העמדה בדין, וכזה דומה לקנס, שיש לשניהם תביעה עליו שתוכרע לפי מי שיהיה בזמן העמדה בדין, וא"כ אפשר דלבעלי התוס' הג"ל הכוח הפטור הוא סילוק, וא"כ לענין הקנס שעדיין לא חל החיוב כלל וכלל קודם העמידה בדין הוה כסילוק לפני אירוסין, דל"מ, משא"כ לענין הבושת ופגם דמ"מ החיוב כבר נמצא, ואף שלא הוכרע למי ישלמו אותו, מ"מ כבר תופס בו הסילוק, ודו"ק]. 82 לב, א ד"ה דמפותה; מ, א ד"ה יתומה; מב, א ד"ה מדקא. 83 כט, א ד"ה ועל. 84 וכן הקשה הרמב"ן לעיל, וע"ל שהיא קושית הירושלמי, ולזה נתכוונו התוס' להלן לו, א ד"ה הבא. 85 להלן

שופטים. הלכות אבל פי"ג פי"ד

יא אל יתקשה אדם על מתו יותר מדי וכו'. שם אמר רב יהודה אמר רב כל הממקשה יותר מדי על מת אחר הוא צוטה:

יב ואחד מבני חבורה שמת וכו'. בגמרא אחד מן האחים שמת ידלגו כל האחים וכו' אחד מן החבורה שמת וכו'. ורבינו תפס מה שהוא מדוש יותר: כל שלשה ימים וכו'. שם א"ר לוי אבל כל שלשה ימים הראשונים יראה את עמלו כאילו חרב מונחם לו

צין שמי ירכומו וכו' ורבינו כתב על זוארו ואפשר שגמל כן במקום אחר וכצו לאיים על האבלים. ומכאן ואילך פירושו עד י"ג חדש והכי משמע בירושלמי:

פי"ד א מ"ע של דבריהם וכו'. הכי חנן בריש פאה דגמ"ס

אין לו שעור וברייתא נכוחה (דף ו' א') אמרי' אגלה דהספדא לזויה, והמשמעה חתן וכלה וזכה למוכה שנתנה בחמשה קולות ועיקר גדול במורה דעלן סמני לחזקן לא מעניד (שם ל"א):

ב שבר הלוייה מרובה וכו'. כל זה במתקנות: ולוייהם יותר מהכנסתן וכו'. נלמד מאברהם כדאיתא במדרש:

ובל שאינו מלוה וכו'. נלמד מעגלה ערופה דכתיב ידעו לא שפכו את הדם וגו':

ג וכמה שעור לזיה וכו'. סוטה פרק עגלה ערופה בבבלי וכו' ר"ר יוחנן משום

ר"מ כל שאינו מלוה ומתלוה כאילו שופך דמים שאלמלי לזויה אנשי יריחו לאלישע לא גיריה דזבים במינוקות:

ד בקור חולים וכו'. נדרים פרק אין צין המודר אמר ר"ל רמז לבקור חולים

מה"ס מגין שנאמר אם כמות כל האדם ימוסין אלה וגו'. וסניא בקור חולים אין לו שעור ומפרש

אזי אפילו גדול אלל קטן רבא אמר אפילו מאה פעמים ביום וסניא כל המבקר את החולה נוטל

אחד מששים בלעזרו ומקמייהו לה כעשירימא דבי רבי כלומר כל אחד נוטל חלק מששים ממה

שהאזירו הראשונים וצנן גילו, וזהו שכתב רבינו כאילו נוטל חלק מחלו וכו'. ודרש ר"ע כל מי

שאינו מבקר את החולה כאילו שופך דמים ואמר רב שישא בריה דרב אידי לא ליסגוד אינש קריא

לא בתלת שעי קמייתא ולא בתלת שעי במרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעמיה מרחמי תלת

שעי קמייתא ריחא דעמיה תלת שעי במרייתא מקיף חולשיה, ורבינו מידש טעם אחר לפי בקיאותו

בחליים. ומני הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא ע"ג מטה וכו':

יראה

ומ"ש ואין בוכין עליהם יותר משלשים יום וכן אין מספידין עליהם יותר מי"ב וכו'. בפרק הנושא (דף ק"ג): ומ"ש וכן חכם שבאה שמועתו וכו'. בפרק הערל (דף ע"ח): גבי שאול שלא נספד כהלכה אמר דוד שאול נפקו ליה מריסר ירחי שמא ולאו דרכיה למספדיה:

יא אל יתקשה אדם על מתו וכו'. בסוף מ"ק: יב כל מי שאינו מתאבל וכו'. דברי רבינו

לאויים אליו: ואחד מבני חבורה שמת וכו'. בפרק ר' אליעזר דלורג (דף ק"ו): כל שלשה ימים וכו'. בסוף מ"ק:

פי"ד א מצות עשה של דבריהם: וגדולה הכנסת אורחים וכו'. בפרק מפניו (דף קכ"א): כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים. ברי"פ עגלה ערופה (דף מ"ו):

ג ומ"ש כופין ללויה וכו'. ג"ו שם ומ"ש וכו' היו מתקנין שלחין וכו': אפי' המלוה את חברו ארבע אמות וכו' עד שלש פרסאות. ברי"פ עגלה ערופה (דף מ"ו):

ד ביקור חולים מצוה על הכל וכו' עד כמה פעמים ביום. בפרק אין צין המודר (דף ל"ט): ומ"ש וכל המבקר את החולה

וכו' עד כאילו שופך שופך דמים. שם (דף מ'): ה אין מבקרין את החולה וכו' עד מיד. במסכת שמחות וביבולאמי פ"ג דפאה

ואמרינן תפס שקרוינים והתנאים נגמסו מיד ולא ידעמי למה השמיטו רבינו:

אין מבקרין לא בשלש שעות ראשונות ביום וכו'. בפרק אין צין המודר (דף מ') ויהיז טעמא בגמרא כי היכי דלא ליסח דעמיה מן רחמי תלת שעי קמייתא רוחא דעמיה

במרייתא תקיף חולשיה ולא ידעמי למה השמיט טעם הגמרא ואפשר שלא היה בגימטריא:

ו הנכנס לבקר את החולה לא ישב וכו'. בפרק קמא דשבת (דף י"ג): וכצו המוספים נראה דלוקא כשהחולה שוכב צמון

שלא ישב צנובה מרחשמי של חולה ופירש"י מתעטף מאימת שכינה כאלם היושב צאימה ואינו פונה לצדיק:

מ

א מצות עשה של דבריהם לבקר חולים. ולנחם אבלים. ולהוציא המת. ולהכניס הכלה. וללוות האורחים. ולהתעסק בכל צרכי הקבורה. לשאת על הכתף. ואילך לפניו ולספוד ולחפור ולקבור. וכן לשמח הכלה והחתן. ולסעדם בכל צרכיהם. ואלו הן

גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור. אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך. כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים. עשה אתה אותן לאחריך בתורה ובמצות: ב שבר הלוייה מרובה מן הכל. והוא החק שחלקו אברהם

אבינו ודרך החסד שנהג בה. מאכיל עובדי דרכים ומשקה אותן ומלוה אותן. וגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה. שנאמר וירא והנה שלשה אנשים. ולויים יותר

מהכנסתן. אמרו חכמים כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים: ג כופין ללויה כדרך שכופין לצדקה. ובית דין היו מתקנין שלוחין ללוות אדם העובר ממקום למקום. ואם נתעצלו בדבר זה מעלה עליהם כאילו שפכו דמים. אפילו המלוה את

חברו ארבע אמות יש לו שבר הרבה. וכמה שיעור לזיה שחייב אדם בה. הרב לתלמיד עד עבודה של עיר. והאיש לחבירו עד תחום שבת. והתלמיד לרב עד פרסה. ואם היה רבו מובהק עד שלש פרסאות: ד בקור חולים מצוה על

הכל. אפילו גדול מבקר את הקטן. ומבקרין הרבה פעמים ביום. וכל המוסף משוכח ובלבד שלא יטריח. וכל המבקר את החולה כאילו נוטל חלק מחלו והקל מעליו. וכל שאינו מבקר כאילו שופך דמים: ה אין מבקרין את החולה אלא מיום שלישי והלאה. ואם קפץ עליו החולי והכביד מבקרין אותו מיד. ואין מבקרין את החולה לא בשלש שעות ראשונות ביום. ולא בשלש אחרונות. מפני שהן מתעסקין בצרכי החולה. ואין מבקרין לא חולי מעיים ולא חולי העין. ולא מחושי הראש. מפני שהבקור קשה להן: ו הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא על גבי ספסל. ולא על גבי מקום גבוה. ולא למעלה ממראשותיו. אלא מתעטף ויושב למטה ממראשותיו ומבקש עליו רחמים ויוצא:

יראה

לחם משנה

לכך נראה ודאי דעת רבינו כדכתיבנא:

יב תדאג כל החבורה וכו'. בפרק ר"א דלורג (דף ק"ו). אמרו אמרי לה נמת קטן ואמרי לה נמת גדול ורבינו לא פירש משום דלא נ"מ כלל לענין דינא:

מונחת לו על צוארו וכו'. הטור כתב צין כתיפיו ובגמרא דין מ"ק (דף כ"ז): איסא צין שמי ירכומו:

מ

מגדל עזו

פי"ד א מצות עשה של דבריהם ב' עד לחפור ולקבור. פ"ק דברכות (דף ו') ויש פאה ונסיפרי: וכן לשמח חתן וכלה ב' עד נמוה ונמלוה. פ"ק דמנוחות ונסיפרי: ב שבר לזיה ב' עד ומלוה חתן. מדרש: גדולה הכנסת אורחים ב' עד שלשה אנשים. פרק שזונה העדות:

מכאן

ב ג ולויים יותר מהכנסתן ב' עד יש לו שבר הכנה. כגמה מקומות אר"ל כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים ומתוך העונש תלמוד השכר וגדולה שמתו למדוה במדרש פרשת וירא אליו דלילו בהכנסת אורחין ואלך לומר אל לא מעורר ב' ואילו בלוייה כמיכ המנסה את מאנהם ומתעב לו ספיה עד צוואו ובגמרא תפלתו: ובמה שיעור לזיה ב' עד שלש פרסאות. פ"ק דברכות ופרק במהלך דטוטה (דף מ"ו): ד ה בקור חולים מצוה על הכל עד קשה לחם. בנדרים פרק אין צין המודר (דף ל"ט): ו הנכנס לבקר את החולה עד ויזלא. פ"ק דמסכת שם (דף י"ג) ובנדרים פרק אין צין המודר: יראה

הגהות מיימוניות

ו [א] פירוש אם החולה שוכב שאין נאה שיהיה בנוה יוחר מצד מראשותיו של חולה עכ"ל החת"ם:

ב ג ולויים יותר מהכנסתן ב' עד יש לו שבר הכנה. כגמה מקומות אר"ל כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים ומתוך העונש תלמוד השכר וגדולה שמתו למדוה במדרש פרשת וירא אליו דלילו בהכנסת אורחין ואלך לומר אל לא מעורר ב' ואילו בלוייה כמיכ המנסה את מאנהם ומתעב לו ספיה עד צוואו ובגמרא תפלתו: ובמה שיעור לזיה ב' עד שלש פרסאות. פ"ק דברכות ופרק במהלך דטוטה (דף מ"ו): ד ה בקור חולים מצוה על הכל עד קשה לחם. בנדרים פרק אין צין המודר (דף ל"ט): ו הנכנס לבקר את החולה עד ויזלא. פ"ק דמסכת שם (דף י"ג) ובנדרים פרק אין צין המודר: יראה

הגהות מיימוניות

ו [א] פירוש אם החולה שוכב שאין נאה שיהיה בנוה יוחר מצד מראשותיו של חולה עכ"ל החת"ם:

ב ג ולויים יותר מהכנסתן ב' עד יש לו שבר הכנה. כגמה מקומות אר"ל כל שאינו מלוה כאילו שופך דמים ומתוך העונש תלמוד השכר וגדולה שמתו למדוה במדרש פרשת וירא אליו דלילו בהכנסת אורחין ואלך לומר אל לא מעורר ב' ואילו בלוייה כמיכ המנסה את מאנהם ומתעב לו ספיה עד צוואו ובגמרא תפלתו: ובמה שיעור לזיה ב' עד שלש פרסאות. פ"ק דברכות ופרק במהלך דטוטה (דף מ"ו): ד ה בקור חולים מצוה על הכל עד קשה לחם. בנדרים פרק אין צין המודר (דף ל"ט): ו הנכנס לבקר את החולה עד ויזלא. פ"ק דמסכת שם (דף י"ג) ובנדרים פרק אין צין המודר: יראה

הגהות מיימוניות

ו [א] פירוש אם החולה שוכב שאין נאה שיהיה בנוה יוחר מצד מראשותיו של חולה עכ"ל החת"ם:

מאתים ושבעים ושבעה קי"ב*¹⁵ לאוין. ושבעים ואחת עבירות שבמיתות ששה ענשים הרי אילו שלש מאות וארבעים ושמונה מצות לא תעשה.

ואלו מצות קום עשה

א (—) קרית שמע ב (יב יג) ותפילין¹⁶ ג (טו) ומזוזה. ה (יד) ציצית ה (רטו) ומילה ו (פ) פדיון הבן ז (פא) ופדיון¹⁶ פמר חמור. ח (עט) והפרשת בכורות שור וכבש או עז ט (ריב) ופריה ורביה י (קכו) תרומה גדולה יא (קכז) ומעשר ראשון. יב (קכט) תרומת מעשר יג (קכח) מעשר שני יד (קל) ומעשר עני. טו (קמז) ראשית הגז טז (קמג) והמתנות. יז (קלג) חלה יח (קכה) בכורים יט (קעא) שקלים כ (כ) עורות קדשים¹⁷. כא (—) והמורם תרומה מתודה¹⁸. כב (—) וחזה ושוק¹⁹ כג (יס) וברכת המזון כד (יא) ותלמוד תורה. כה (ה) מאה ברכות בכל יום²⁰. כו (ס) קידוש השם כז (ג) ואהבת השם כח (ד) ויראת השם כט (—) לעבד לשם²¹ ל (מ) להשבע בשם²² לא (ה) ולדבק בשם²³ לב (מ) וללכת בדרכיו. לג (—) להלביש ערומים²⁴. לד (—) לקבור מתים²⁵ לה (—) לנחם אבלים²⁶. לו (—) בקור חולים²⁷. לז (—) ואהבת שלום. וצדק אמת²⁸ לח (—) ללמוד²⁹ לט (—) וללמד³⁰. מ (—) לשמור³¹ מא (—) ולעשות³² מב (צד) מוצא שפתיך תשמור ועשית. מג (ריא) מורא מד (רי) וכיבוד אב ואם מה (כא) מוראת מקדש מו (—) ושמור שבת³³ מז (—) ושמחת שבת³⁴ מח (—) ועינוג³⁵. מט (—) והחיאת אח³⁶ נ (קצז) והלואת אביון³⁷. נא (קצט)

פירוש הרע"ז הילדסהיימר

15. נתייאשתי למצוא גדר הגיוני במנין האוין, ובפרט מאיזה טעם חשב הבה"ג ב' לאוין חלקי פסוק כשנים ופעמים רק אחת, והגאון מהראש"ט ניסה למנותן א' א', אכן נשתיירו לו ה' כמש"כ בסוף מנין האוין, ומלבד שהשואתו דחוקה מאוד, גם נסתר מחילוף הנוסחה שלפנינו מנוסחת הילדסהיימר. (רעז"ה)
16. בנוסחת הילדסהיימר ליתא לחיבת פדיון והוא יותר נכון דהא שייך גם עריפה (רעז"ה), וכהראב"ד בהל' בכורים פי"ב ה"א, אולם הרמב"ם עשין פא פב מנה פדיון ועריפה לב' עשין. (רנצ"ה)
17. צ"ל שהוא מ"ע דשבתון, או קידוש בזכירה או ביין, דשמירה הוי לאו ואין ענינו למ"ע. (רעז"ה)
18. צ"ע דמצות שמחה נאמרה בשבת ולא ביו"ט (רעז"ה). והגם שבספרי בהעלותך עה"פ "וביום שמחתכם" דרשינן אלו השבתות, מ"מ הוכיח הגרי"פ פלא (ח"א עמ' 512) שלדעת הבה"ג אין מצות שמחה בשבת מדכתב בהל' אבל "והלכתא שבת עולה ואינה מפסקת מ"ט ענג כתיב בה, הרגלים מפסיקין ואין עולין מ"ט שמחה כתיב בהו". (רנצ"ה הע' 340)

הגהות הרא"ש פרויב

קי"ב*. ואתה תחזה כי מנה צוה הגאון רק רע"ז לאוין צמלקות וע"א צשעה עונשין, ומספר העונשין עלו מכוונים כאשר סדרנו בהגרע פסח ומילה. אולם מספר הלאוין נחוספו עליהם תמש, אבל כי יש לנכות מהלאוין מזה עז כא ו כח כט, שהיא ל"ח מלאכה דשבת שנכפל צחיצי סקילה ודיוה"כ שנכפל צחיצי כריחות ולא תרצה צחיצי הרג ולא תנאף שהוא א"א ולא תגנב שהוא גונב נפש ושניהם צחיצי חנק, וינוכו אלה מהמנין וישאר רע"ז. ויצאור הענין דצדרינו לקמן א"ה.

א. ועי' רמב"ן סוף שורש ט'. ב. ע"ל דצדרינו אות ד. ג. כוונתו ז"ל צוה לתפלה מואותו מעבודו וכדעת הרמב"ם ז"ל צמ"ע ה' וכלל זה גם יתר הצרכות שהם דרצנן וע"ל אות לו. ד. מפסוק ולעבדו בכל לצדכם וכדרכת הספרי להלן ליחיד כאן לציבור להלן לתלמוד כאן למעשה, עי' רמב"ן מ"ע ה'. ה. עי' צמגילת אסתר מה שהתנצל צוה נגד טענת

הרמב"ן מ"ע ז'. ו. צסה"מ עשה ו' פירשה להחדק עם החכמים כדברי הספרי. ז. סוטה יד, א ע"ל דצדרינו אות ב. ח. שם וצ"מ ל, א. לא נכרכא אלא לזקן ואינה לפי כבודו. ט. שם. י. שם וצ"מ שם לא נכרכא אלא לזן גילו. יא. ז"ל אמת וצדק ובלא נקודה אחרי שלום, וכוונת צה"ג לוכל העם על מקומו יצא בשלום. יב. עי' סוטה לו, א ללמוד וללמד לשמור ולעשות הרי ארבע וע"ל דצדרינו אות א ב. יג. שלא יהא הילוכך ודבורך של שבת כשל חול. יד. ולקדוש ה' מכוזד. טו. וקראת לשבת עונג, ומפורש צפ' כל כחצי חיוצ הכבוד והעונג. טז. ומי אחיך עמך, מו"כ וצ"מ סב, א ורמב"ן בתוספותיו סי' א פירשה להגיל חזירו מרעה. יז. אם כסף תלוה ה"ז חובה, מכילתא.

הגהות הראש"ט אות טז ... ורמב"ן בתוספותיו סי' א' פירשה. [צ"ל] סי' ... שגה וערכב שני ... נפרדים ... קאי אקרא ... דגר תושב קרא דוחי אחיך עמך דישראל מצוה ... לת היא ומנאה ... שם בסי' ... ע"ש אישתמיטתיה דברי היראים סי' קי"י [נר' דצ"ל קי"ח], וע"ע סי' קנ"ו — העורך, עי"ש. (רי"ף)

מדרכבנן כמו שבארנו ואמרו שניות מדברי סופרים וכבר התבאר

אשר יגע בו הזב וידיו לא שטף במים²⁹⁴, אמר רבי אלעזר בן ערך מכאן סמכו חכמים לנטילת ידים מן התורה, דדרשינן הא אחר* שלא שטף במים טמא. ומכל מקום מפני הטומאה נגזר. תדע והרי החמירו בדבר שטבולו במשקין והכל חוזר לגזירת טומאה בדברים הצריכים להאכל בטהרה. ואם תאמר שראוי למנותן מצוה מפני שהעירוב עצמו יקרא מצוה²⁹⁵ מדבריהם שהרי אנו מברכין עליו אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירוב²⁹⁶ וכן נטילת הידים. תדע ותשכיל שאין זה אצל בעל ההלכות מצוה שתמנה לפי שאין אדם מצווה לעשות העירוב או שלא לעשותו ואינו כלל בקום עשה, וכן נטילת הידים אין מצותה בחיוב כלל ולא הטילו חכמים על אדם שיטול ידיו כלל ולאכול, והנוטל ידיו עשרה פעמים ביום ואוכל אין לזה מצוה יותר מזה, אבל היתר האסור²⁹⁷ הן, דומה למצות השחיטה שתקנו בה נמי וצונו על השחיטה, ודקדקו בה²⁹⁸ לימא "לשחוט", לא סגיא דלא שחיט*. ואלו וכיוצא בהן לאו הבא מכלל עשה*, ועיקרן הוא הלאו שנאמר בהן כענין²⁹⁹ כל צפור טהורה תאכלו³⁰⁰, והיאך יקפיד על בעל ההלכות שימנה מצוה כזו מדברי סופרים והוא* מונח³⁰¹ כיוצא בה מן התורה, כי אין אצל בעל ההלכות בא במנין עשה אלא מצות שהם קום עשה שעשייתן מצות עלינו, אבל שהם באות מכח שב ואל תעשה ואין בשביתתן מצוה או כעשייתן אינן באות לו בחשבון אלא אם נאמרו³⁰² הלאו שבהן ימנה בלאוין, והנה³⁰³ לא מנה השחיטה.

והתשובה השלישית שמנה בעל הלכות ניהום אכלים וביקור חולים וקבורת מתים והלבשת ערומים. ודברי הרב כתשובה הזאת נעלמים³⁰⁴. אמר³⁰⁵ שמנה הלבשת הערום מפני שמצא בישעיה כי תראה ערום וכסיתו³⁰⁶, כי אולי חשב מצות המזון ומצות המלבוש שחיים מזה הכתוב בקבלה, ואם כן היא סברא נפסדת שזה כולו נכנס בכלל מה שאמר ית' בתורה די מחסורו³⁰⁷, שהוא כולל החסרונות כלם, כמו שאמרו³⁰⁸ אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו, וכן אפילו להשיאו אשה כמו שנתבאר במסכת כתובות³⁰⁸, הכל כמו שכתב

294	ויקרא טו, יא.	302	"נאמרו", בכל הספרים: נאמרו "בלאו".
295	"מצוה", בכ"י כופל מלה זו ב' פעמים.	303	"והנה", שם: "והוא".
296	"על מצות עירוב", ליחא בכל הספרים.	304	"נעלמים", כלומר דברי הרמב"ם נסתרים מעין השכל. בכל הספרים: "תמימים מפני שדברי בעל ההלכות עלומים" — וזה ממש הפך רעיונו של הרמב"ן! ועיין עוד בהערה הבאה.
297	"אבל היתר האסור", בכל הספרים: "אבל אלו היתר והכשר האיסור".	305	"אמר", היינו הרמב"ם אמר "שמנה" בעל הלכות הלבשת הערום וכו'. — ובכל הספרים: "אחר" וזה שיבוש נוסף על זה שלמעלה. 306, ישעיה נח, ז.
298	פסחים ז, ב.	307	דברים טו, ח.
299	"כענין", והוא נכון, ובכל הספרים ליחא.	308	כתובות סז, ב.
300	דברים יד, יא. — ולא טמאה, והוא לאו הבא מכלל עשה שעיקרו הוא המניעה. עיין רמב"ן שורש ששי, ובעשין קמ"ט (יד הלוי).		
301	"מונח", בד"ר: מונה, ובספרים: "אינו" מונה.		

מפרשא ליה ממה דמסמין להו (לנטילת ידים) ממש אקרא, וההיא מצוה לשמוע דברי חכמים היא דליכא אלא מדרש בעלמא, דלא משתעי קרא בידים כלל". הא אחר, והכי קאמר הנוגע בזב ומי שאינו שוטף את ידיו שניהם טמאים ואסמכתא בעלמא היא (רש"י חולין שם). דלא שחיט, כגרסת כ"י גמרא (עיין דקדוקי סופרים פסחים ז, ב). מבואר דהרמב"ן פירש תירוצו של הגמרא: וכי מוכרח הוא שישחוט כלל כתמיה. לא ישחוט ולא יאכל. ובגמרא שלנו: לא סגיא דלאו "איהו" שחט, כלומר אין זאת מצוה המוטלת עליו דוקא כמו מצות מילה המוטלת על אבי הבן למול את בנו. — והנה לפי גרסתו "דלא שחיט" דברי רבינו בהצלת הבה"ג מבוארים. ועיין בהגהות הרב פלא אות נג ל"זהר הרקיע". לאו הבא מכלל עשה, זכוח אכול שאינו זכוח לא תאכל. וכן השיג הראב"ד ז"ל על מה שמנה הרמב"ם במנין המצות הקצר עשין קמו, מצות שחיטה. והוא "מונח", מלמנות, כלומר אינו מונה. — כן לפי כ"י. ובד"ר: "והוא מונה" (!). וכשאר

בתלמוד שמאמר המשנה איסור מצוה רוצה בו השניות ואמרו מאי מצוה מצוה לשמוע דברי חכמים וכן היה ראוי להם למנות בכלל אחות חלוצה שהיא מדברי סופרים ובכלל אם נמנה כל עשה דרבנן

הרב זצ"ל. וכן ניהום אבלים וביקור חולים אמר* שמנה אותן מצוה בפני עצמן מפני שהן נדרשות בתלמוד³⁰⁹: אשר ילכו בה³¹⁰, זו ביקור חולים, ושם הקשו: היינו גמילות חסדים, והשיבו: לא צריכא דאפילו בכך גילו*, וכן דרשו: "בה"³¹⁰ זו קבורה, והקשו היינו גמילות חסדים, והשיבו לא צריכא לזקן ואינה לפי כבודו. ותשובת הרב על זה בעיקר השני תשובה עוקרת עיקרים גדולים מסעפת פארות גכוהות, עוד עתיד אני להתוכח בהן בעזרת הבורא. אבל בעל ההלכות הוציאן למצות האלו מוהלכת בדרכיו³¹¹ שהיא מצות עשה. באמת כתב³¹²: וללכת בדרכיו ולהלכיש ערומים לקבור מתים לנחם אבלים לכקר חולים, ומצוה אחת הן, וזה ממה שאמרו בגמרא סוטה³¹³ א"ר חמא בר' חנינא מאי דכתיב אחרי ה' אלהיכם תלכו³¹⁴, וכי אפשר לו לאדם ללכת אחר הקב"ה, אלא מה הקב"ה מלביש ערומים אף אתה הלבש ערומים מה הקב"ה בקר חולים אף אתה בקר חולים, מה הקב"ה קבר מתים אף אתה תקבור מתים, מה הקב"ה מנחם אבלים אף אתה תנחם אבלים. מכאן הוציא אותם ומנאם מצוה³¹⁵ להדמות בו ית' כפי יכלתנו, והוא שנאמר והלכת בדרכיו³¹¹, והביא בספרי^{315*}: מה הקב"ה נקרא רחום אף אתה היה רחום. אמר³¹⁶ וכפל זאת המצוה בלשון אחר שנאמר אחרי ה' תלכו³¹⁴ ובא בפירוש ענינו להדמות אליו בפעליו הטובים. א"כ למה יתמה על בעל ההלכות, הוא *תפס הלשון השנוי בספרי^{315*} במצוה הזאת, ובעל ההלכות תפש לן הלשון השנוי בגמרא. והנראה בכל זה שכל אלו ג"ח הם ובכלל ואהבת לרעך כמוך³¹⁷ הם נכנסים, וכל שנתרבה בגמילות החסד בזקן ואינה לפי כבודו ובכך גילו מאיזה מקום שיתרבה הכל מצוה אחת היא לגמול חסד עם האח. ולפי דעתי עוד כי אין ראוי למנות שום מצוה משום אזהרת יתרו למשה רבינו באילו להודיע אותם לישראל ולדרוש להם שיהיו זריזים באלו המצות תמיד כדי³¹⁸ לשכך ביניהם אהבה ואחוה שלום ורעות, כי בכך יתמעטו התרעומות והדינים ביניהם ולא יצטרכו למשפטים בכל עת, וזה מעצתו אליו, וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום³¹⁹, כמו שהזהיר³²⁰ והודעת להם³¹⁰, זו בית חייהם³⁰⁹, ופירושו שילמדו אומנות יחיו ממנה³²¹, כי בה גם כן יתמעטו הגזלות והדינין ואין מי שיביא זו בחשבון המצות. ואני תמה למה הזכיר הרב בכלל תשובתו קבורת מתים,

309	בבא מציעא ל, ב.	316	אמר, הרמב"ם שם במצוה ח.
310	שמות יח, כ. — במקרא ליתא תיבת "אשר".	317	ויקרא יח, יט.
311	דברים כח, ט.	318	"כדי", כן גם בד"ר. בספרים אחרים: "כי".
312	כתב, בעל הלכות גדולות כמנין המצות שלו (והוא בעמוד יג הוצ' הילדסהיימר).	319	שמות יח, כג.
313	סוטה יד, א.	320	"שהזהיר", כן גם בד"ר, ובספרים אחרים: "שהזכיר".
314	דברים יג, ה.	321	וכן פירש"י (שם בבבא מציעא ל, ב). — "ממנה", ליתא בכ"י ואיתא בכל הספרים.
315	"מצוה", בכל הספרים מוטיפים: "והרב מנה מצוה ח'".		
	315* ספרי עקב מט.		

ספרים: "והוא אינו מונה". אמר, הרמב"ם, הטעם שמנה בעל ההלכות אותן מצוה בפני עצמה וכו'. כן כתב הרמב"ם בעיקר השני "דאפילו" בכך גילו, כגמרא כ"י גמרא (עיין דקדוקי סופרים ב"מ לג, ב). ובגמרא שלנו: לא נצרכה "אלא" לכך גילו. — דאמר מר בן גילו נוטל אחר מששים בחליו, ואפילו הכי מיבעי ליה למיחל לגביה (גמרא). — בן גילו, שגולד המבקר במזלו של חולה ור"ן נדרים לט, ב). הוא, ספר המצוות להרמב"ם עם השגות הרמב"ן <מוה"ק> / שעוועל, חיים דוב [עמוד 50] {726077}

לו זה אך עכ"פ לא נפטר לגמרי אלא צריך לבקרו ולשאל עליו בבית החיצון כדי לקיים מה שאפשר וזהו עיקר החדוש דשם אבל בחולה שאפשר לבקרו בפניו מחוייב לבקרו בפניו כשביל הטעם שימצא נחת רוח בזה שאין שייך זה שלא בפניו. וגם מחמת שמהראיה מתרגש המבקר יותר ומבקש ביותר תחנונים וכדכתב גם כתר"ה וגם אולי מתקבלת שם התפלה ביותר משום דהשכינה מצויה שם עם החולה. ומש"כ כתר"ה דנראה דעיקר בק"ח היא התפלה שלוה גם בטעלעפאן הוא כראה יקשה א"כ למה צריך בכלל לילך לשם יסגי בשאלה מאחרים ויתפלל אלא צריך לומר שאף לתפלה יותר טוב כשיראה בעצמו מטעם שיותר מתרגש ומטעם שהתפלה יותר מקובלת כדלעיל. ואין ראיה ממה ששלח ר"ג אצל ר' חנינא בן דוסא להתפלל שם דהא לא היה רחבי"ד במקום החולה ומה שלא הטריחו לבא לבקר לבית החולה משום שגם שם מועלת תפלתו של רחבי"ד. וכן הא דאמר רבא פוקו אכריזו מאן דרחים ליבעי עלי רחמי אה"ג שהכונה שמאן דרחים התפללו תיכף וגם באו לבקרו בפניו. וכיון שיש עדיפות בפניו ודאי יש לטאן דאפשר לבקרו בפניו אך אם לא אפשר בין מצדו בין מצד החולה הוא מחוייב לקיים הבקור שאפשר לו וע"י טעלעפאן יש ג"כ קיום איזה ענינים.

ובכלל לע"ד אין שייך לומר שהעיקר הוא בשביל התפלה הא כל ענין הוא חשוב מצד עצמו והא גם כבוד ורבוץ הנוכח בגמ' ובש"ע וענין כאילו שופך דמים הזכר על כבוד ורבוץ. אך יש חלוק בין תפלה לשאר ענינים שבשביל תפלה היא מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים דאף שגם אחרים יתפללו מ"מ עדיף כשיש עוד מתפללים עליו ובשאר ענינים היא מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים ונ"מ לדינא לענין הא דאמר במר"ק דף ט' עיי"ש.

ומה שהביא כתר"ה מס' העיקרים בטעם שמשא לא שבר את הלוחות תיכף כשאמר לו ה' שעשו את העגל שהוא משום זדאיה מעוררת יותר. הוא לע"ד דבר שח"ו לומר כן אצל משה ששמע מהקב"ה ששמיעה מה' ודאי לא גרע מראיה אף לענין התרגשות והטעם אולי הוא מחמת שהקב"ה לא אמר לו מהמתולות לכן היה עלול יותר שישובו בתשובה גמורה תיכף כשיראו את משה ולכן לא שברם אבל כשראה המתולות שהוא ענין הוללות שזה לא מניח לשוב בקלות שברם. וגם יש לומר משום שרצה לשברם לעיני כל ישראל כדי שיראו בעיניהם החפסד הגדול שהפסידו בשביל חטא העגל וכמפורש בקרא ואשברם לעיניכם משמע שגם זה היה צריך למעשה

טובר שהי"ל ליקח עוד אנשים כשהלך לבקר החולה כדי שלא יצטרך לעשות בעצמו שמה שאפשר לקיים שניהם היה לו לקיים. איברא דאם היה חולי של פ"ג היה אפשר לומר דרצה לעשות בעצמו כמו שאין עושין בשבת ע"י נכרים אף אם אפשר לעשות מטעם שמא יתעצל שכתבו התוס' ביומא דף פ"ד ומטעם זימנין דליתנהו שכתב הרא"ש שם וא"כ ה"ג חשש ר"ע שמא יתעצלו כשלא יעשה בעצמו ויסמוך על האחרים אבל כיון שאירי שלא היה פ"ג טובר הרא"ש שהי"ל לסמוך על האחרים והי"ל ליקח עמו אנשים אחרים לזה. ואולי השאילתות שכתב וכי אויל לא אויל לחודיה אלא בהדי אחריו נמי קאי את"ח כר"ע שאסור לעשות מלאכה שצריך ליקח עמו עוד אחד שאם לא יהיה באופן פ"ג לא יצטרך לזלול בעצמו והוא כפי' הרא"ש נדרים ומסולק תמיהת כתר"ה עליו.

סימן רכג

בענין בקור חולים ע"י טעלעפאן

ובדבר בק"ה על ידי שאלה בטעלעפאן שכתב כתר"ה שאף שכל הענינים שחשבו הטור והב"י ביר"ד ס"י של"ה בשם הרמב"ן אינו מקיים מ"מ יוצא ידי המצוה של בק"ח משום דגם בעשה אחת מכל אלה נמי יצא ידי חובתו. הנה פשוט לע"ד שאף שמקיים מצוה דבק"ח אבל אינו שייך לומר שיצא י"ח כיון שחסר בבקור זה ענינים האחרים שיש בבק"ח. ורק יצא מזה שאם א"א לו לקיים בהליכה לשם לא נפטר לגמרי אלא צריך לבקרו במה שאפשר לו לכה"פ ענין אחד או שנים שהוא גם ע"י הטעלעפאן. וזהו הדין דחלה בנו שואלו בשוק בנדרים דף ל"ט לא שיצא בזה כל ענין בק"ח אלא שאף שלא יצא בזה הא פטור משום שאינו יכול לקיים כיון דאדריה גם מן חיותיה דבנו אך השמיענו דמ"מ מחוייב לקיים במה שאפשר לו והוא לשאול עליו בשוק ובחלה הוא שלא אדריה מן חיותיה מחוייב ליכנס ולראותו בעצמו כדי שיקיים בק"ח בכל הענינים ולא יצא בשאלה בשוק. וכן אינו כלום הראיה שהביא כתר"ה מסעי' ח' דבחולה שקשה לו הרבור אין מבקרין אותו בפניו אלא נכנסין בבית החיצון ושואלין אם צריכין לכבד ולרבוץ ושומעין צערו ומבקשין רחמים אלמא שא"צ להיות נוכח החולה בכדי לקיים המצוה. דשם הא הוא חולה שא"א בפניו דיש לחוש שידבר שקשה

השבירה שיהיה לעיניהם וביותר מפורש הוא בסוף החומש שעל שבירת הלוחות אמר לעיני כל ישראל ופרשיי שנשאו לבו לשכור הלוחות לעיניהם וא"כ לא היה אפשר שישכרם תחלה קודם שירד והוכרח לחכות עד שירד ויראה בעיניו שאז תהיה השבירה לעיני כל ישראל. אבל לענין שמיעה מבנ"א ודאי הוא אמת שראיה עדיף להתרגשות וא"צ ע"ז ראיה.

ומה שהקשה כתר"ה דבשביל מצות בקור חולים היה ישעיה הנביא יכול לשלוח שליח אצל חזקיה ולהודע ממצבו ולהתפלל בעדו. הנה הא ישעיה היה סבור שלא תועיל תפלה עבורו כמפורש שם מחמת שכבר נגזרה גזרה ובהכרח היה הבק"ח שלו בשביל עיניים האחרים לעשות איזה דבר ולהיות בצוותא שלו לנחת רוח שזה לא היה שייך ע"י שליח שצוותא דישעיה עדיף משל השליח. וראיתי אח"כ שגם כתר"ה הרגיש זה. וגם היה זה כפגיעה בכבוד המלך אם לא ילך בעצמו אלא ע"י שליח. ומה שהביא כתר"ה ממד"ר שעד חזקיה לא היה חולה שיתרפא הנה בגמ' דסנהדרין דף ק"ז וב"מ דף פ"ז איתא עד אלישע דאלישע חלה ואיתפח עיי"ש.

ומה שפלט כתר"ה עם הגרמ"ב טאמאשאו שליט"א שדעת כתר"ה ששייך שליחות בבק"ח. אף שמסכים לסברת הגרמ"ב שכהשליח נמי חייב אין שייך שליחות, באם השליח הוא שכיר יום עני שפטור והוא שכרו שילך לבקר את החולה. הנה פשוט שגם זה הוא קיום מצוה דהשליח והשכר שנתן לו הוא רק שכר בטלה שאחרי שהוא בטל הוא מחוייב בהמצוה והוא כמו פועל בטל דהשבת אבדה וכשכר בטלה דדיין. אך גם הוא יקיים מצוה ע"ז שהוציא ממונו לטובת החולה שהוא ג"כ פרט ממצות בק"ח דעשיית צרכיו אבל ההליכה לשם והעשייה גופה הוא מעשה מצוה דשליח גופיה אם אך נסכים לסברת הגרמ"ב. אך בעצם סברתו צריך לעיין.

והא דמפרש כתר"ה הא דמחוייב לאגורי אנשים ולהציל חברו דסנהדרין דף ע"ג איירי כשהמציל הוא עני שאינו מחוייב להציל בלא שכר. פשוט לע"ד שלהציל מקרא דלא תעמוד מחוייב להציל בכל ממונו שרק ע"ז הא צריך הקרא דאם באגורי הוא רק עד חומש מנכסיו א"צ קרא דמ"ש מצדקה שחייב עד חומש, דהא דנפטר אף בפרוטה הוא בעיר שיש עוד אנשים אבל במדבר שרק הוא בעצמו יש שם וצריך להאכיל לעני ודאי מחוייב ליתן להעני בעצמו כל הצריך לו עד חומש מנכסיו ככל המצות כיון שענתה היא מצוה שמוטלת רק עליו וא"כ כשהוא רואה שטובע בנהר ויש שם עכו"ם שאין רוצה להציל בלא

שכר ודאי שהיה מחוייב אף בלא קרא ליתן עד חומש מנכסיו להצילו שהרי ליכא כאן עוד אנשים עמו אך הקרא דלא תעמוד השמיענו עוד יותר דמחוייב ליתן כל אשר לו להציל ויליף זה ממשמעות הקרא דלא תעמוד משמע חוזר על כל צדדין כדפרשיי. ולולי פרשיי אפשר לומר דא"צ לזה שמשמע כן מהקרא אלא דכיון שנקט בלאו דלא תעמוד ועל לאו הא מחוייב ליתן כל אשר לו ולא לעבור על לאו כדאיתא ברמ"א ס"ס תרנ"ו. וצ"ע ע"מ שהוצרך רש"י לדייק מלשון הקרא. ואולי סובר רש"י דכיון שהוא לא בשב ואל תעשה לא היה מחוייב אלא כדן עשה עד חומש וראיה קצת שגם בצדקה הא איכא לאו דלא תקפוץ ועוד לאו דלא תאמץ עיני בתוס' כתובות דף מ"ט ד"ה אכפיה ומ"מ הוא רק עד חומש. וכיון שבהצלה חייב ליתן כל ממונו ודאי גם עני מחוייב לבטל עבודתו ולהציל. ומה שצריך לאגורי צריך לפרש בתיב נכרי או אף ישראל שלא רצה להציל בלא שכר.

ומה שזכר בדברי כתר"ה חתוך פריעה ומציצה שהם ג' מעשים שאין אחד בלא חברו כלום כמצות ד' מינים. חושב אני שהוא רק פליטת הקולמוס שפשוט שמציצה אינו עכוב בהמצוה דהוא רק משום רפואה. ואולי כוונת כתר"ה להטפת דם ברית שהוא ודאי חלק מהמצוה. אבל לדינא מסופקני אם הוא עכוב כשיעשה חתוך ופריעה ולא יצא דם שיותר משמע שאינו שוב בדיון ערל אף שהוא ג"כ עיקר בהמצוה. אבל אולי יצטרך אח"כ גם להטפת דם וצ"ע.

ידידו.

משה פיינשטיין

סימן רכז

בענין קטן שהגיע לחינוך לענין סריעה ואבילות

מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר טוביה גאלד-שטיין שליט"א.

בדבר אם יש חיוב לחנך קטן שהגיע לחינוך בקריעה שהראש והגני מו"ק דף כ"ז הביאו מהרי"צ גיאנות שחייבין לחנכו והביאו גם הטור בסי' ש"מ ומשמע שפסקו כן וכן הוא ברדב"ז ס"ח מאבל היד ומשמע מרדב"ז שכן אפשר לומר גם בדעת הרמב"ם דהא אמר זה על הרמב"ם דאיירי בלא הגיע לחינוך, ומה שלא נקט הרמב"ם דין הגיע לחינוך לא תוקשה

וראה בספרי שו"ת יביע אומר חלק ה חלק יורה דעה סימן כט אות ב והלאה. ודו"ק]. מכל מקום העיקר להלכה כדברי האחרונים לפטור. וראה עוד בזה בשו"ת משפט כהן (סימן לח אות ה), ובשו"ת מורשת משה (סימן סב). ואכמ"ל.

בסיכום: ענבים הנמכרים בשוק על ידי גוים, שגדלו בקרקע שלהם, שקנאם ישראל ועשה מהם יין, פטורים מתרומות ומעשרות, ומכל שכן אם קנאם ישראל לאכילה, ורק כשירוע הדבר שהגוי בצרם מהכרם על דעת למוכרם לעשות מהם יין, חייבים להפריש מהם תרומות ומעשרות. וישראל הקונה צמוקים מגוי, שגדלו בקרקע של גוי, ועשה מהם יין, פטור להפריש מהם תרומות ומעשרות, שסתמם נעשו לאכילה, ולא על דעת לעשות מהם יין.¹

(מעשרות סימן ה אות ב), שהלוקח צמוקים מהגוי ועשאם יין, דינו כמו הלוקח ענבים במקום שרוב ענבים לאכילה ועשה מהם יין, שסתם צמוקים לאכילה ולא ליין, וכמו ששינוי במעשרות (פרק א) הצמוקים משיעמיד ערימה, לכן יש להפריש תרומות ומעשרות מהיין בלי ברכה. ע"כ. ולפי האמור אין צריך להפריש תרומות ומעשרות מיין הצמוקים כלל, וכדין ענבים שהובאו לשוק על מנת למכרם לאכילה, ועשו מהם יין שפטור מתרומות ומעשרות. והן עתה נדפסה תשובת מהר"ח¹ מכתב-יד בספר היוכל (אלביק, עמוד שמו) שהשיב לשואל שהעיד שהמנהג להפריש תרומות ומעשרות מיין צמוקים, וכתב לקיים המנהג. (וכן נדפס עתה בשו"ת באר מים חיים סימן פד). [והוא ז"ל הולך בשיטת רבו האר"י ז"ל. כשער המצות פרשת וילך.

סימן פג

מצות ביקור חולים על ידי מלפון

שנאמר ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו, אף אתה נחם אבלים". הגה הוכירו ענין הליכה במצות ביקור חולים, כי על ידי הליכתו אצל החולה, עומד מקרוב על צרכי החולה להושיט לו כל עזרה אפשרית, אם חסר לו דבר ממאכל או משקה או תרופות, או בעצה נכונה ונבונה כמו שכתוב: "ותשועה ברוב יועץ", או בנקיון הבית, וכמ"ש בנדרים (מ): "מעשה בתלמידו של רבי עקיבא שחלה ולא נכנסו חכמים לבקרו, נכנס רבי עקיבא לבקרו, ובשביל שכיבד וריבץ בפניו, חיה. אמר לו: רבי החייתני. יצא רבי עקיבא ודרש, כל מי שאינו מבקר את החולה כאילו שופך דמים". ואפילו אם החולה שוכב בבית חולים וישנם רופאים ואחיות המטפלים בו כמסירות, ככל זאת מצוה להכנס אליו לבקרו ולעודדו ולחזקו, וכמו שאמרו בנדרים (מ). כן גילו נוטל אחד מששים בחוליו.

שאלה: האם יוצאים ידי חובת מצות ביקור חולים על ידי ששואל בשלום החולה דרך המלפון, ומברך אותו בברכת רפואה שלמה, או שצריך דוקא ללכת ולבקר בעצמו אצל החולה?

תשובה: מצות ביקור חולים סמכה חז"ל (כבבא מציעא ל:) על הפסוק והודעת להם את

^{רפ} הדרך ולכו בה, זו ביקור חולים. ובמסכת סוטה (יד): "אחרי ה' אלהיכם תלכו, וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכניה, והלא נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא, אלא הלך אחר מדותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערומים, שנאמר ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, אף אתה הלביש ערומים. מה הקב"ה ביקר חולים, שנאמר וירא אליו ה' באלוני ממרא, אף אתה בקר חולים. מה הקב"ה ניחם אבלים,

גליונות וציונים

סימן פב 1. ע"ע באורך בשו"ת יביע אומר ח"ה (חיו"ד סי' כח), וח"י (חיו"ד סי' יא ד"ה גס, והלאה), וכ"כ עוד בחזון עובדיה ברכות (עמ' נב-נה), ובחזו"ע תרו"מ (עמ' עב-עד) שאם בצרם הנכרי על דעת שיעשה הישראל מהם יין, צריך להפריש מהם תרו"מ בכרכה. וע"ע שם באורך (עמ' כה ד"ה אולם - עמ' לב).

ופירש המאירי שהכוונה שאם המבקר אוהבו שביקורו ערב עליו מצד הנאתו ממנו, מיקל חוליו מעליו. וזו לשון הרמב"ם (פרק יד מהלכות אבל הלכה ד): "ביקור חולים מצווה על הכל, ואפילו גדול מבקר את הקטן, ואפילו הרבה פעמים ביום, וכל המוסיף הרי זה משוכת, ובלבד שלא יטריח. וכל המבקר את החולה כאילו נטל חלק מחוליו והיקל מעליו, וכל שאינו מבקר כאילו שופך דמים". [ומה שלא התנה שיהיה "בן גילו" דוקא, נראה שמקורו מהמדרש ויקרא רבה (פר' לד סימן א): אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה', אמר רב הונא זה המבקר את החולה, שכל המבקר את החולה פוחת לו אחד מששים בחוליו. אמרו לו, אם כן יעלו ששים לבקרו וירד עמהם לשוק, אמר להם, ששים ובלבד שיהיו אוהבים אותו כנפשם, ואע"פ כן מרויחין לו. ע"כ. והסוים ר"ל, שאפילו אינם אוהביו כנפשם, מכל מקום מרויחין לו מחוליו. וכמו שצייד המתנות כהונה שם לפרש בראש דבריו. ע"ש].

ועוד, שעל ידי ביקורו כאופן אישי את החולה, הוא מתרשם ומתפעל יותר ממצב החולה, שאינה דומה שמיעה לראיה, ומתעורר לבקש עליו רחמים בכל לבו, וכן אמרו בנדרים (מ.), כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה, וכל מי שאינו מבקר אינו מבקש עליו רחמים. כלומר, שעל ידי ביקורו מתעורר לבקש עליו רחמים שהשי"ת ישלח דברו הטוב וירפאהו, ויתן בלב הרופאים חכמה בינה ודעת לכלכל דבריהם במשפט להחיש לו רפאות תעלה, ושלא תצא תקלה מתחת ידיהם. כמאמר הכתוב: ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם. ואז בודאי שתפלתו קרובה להתקבל יותר, כמו שאמרו בשבת (יב:), מנין שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה, שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי. וטעמים אלה הזכיר הרמב"ן בספר תורת האדם (ריש שער הסכנה), וסיים: "הילכך כל המבקר את החולה ולא ביקש עליו רחמים, לא קיים המצווה".

רפא

לפיכך נראה שאם יכול ללכת לבקר החולה בעצמו, אינו יוצא ידי חובת המצווה בשלימותה על ידי המלפון או על ידי מכתב. ואמנם בקשת רחמים על החולה יכולה להיות אפילו שלא בפניו, כגון שעושה לו תפלת מי שבידך במנין של עשרה אנשים, וכל כי

עשרה שכינה שריא, כמבואר בסנהדרין (לט.). מכל מקום נראה שהתפלה בפני החולה יותר מקובלת, על פי מה שאמרו חז"ל (בברכות לד.), המתפלל על החולה אינו צריך להזכיר את שמו, שנאמר, אל נא רפא נא לה, ולא הזכיר משה רבינו בתפלתו את שמה של מרים. ואילו בזוהר הקדוש פרשת וישלח (דף קסטו). איתא: הצילני נא מיד אחי מיד עשו, מכאן שהמתפלל צריך לפרש דבריו כראוי, ולכן אמר מיד אחי, ושמה תאמר קרובים אחרים נקראים גם כן אחים, כמו שנאמר כי אנשים אחים אנחנו, לכך פירש, מיד עשו, כדי לפרש דבריו בתפלתו כראוי. וצריך לומר כמו שכתב המגן אברהם (סימן קיט סק"א) בשם מהרי"ל, שדוקא בפניו אין צריך להזכיר שמו, אבל שלא בפניו צריך להזכיר שמו. (ודברי מהרי"ל הם בדרשותיו דף קסא ע"א). והגאון מהריק"ש בהגהותיו (סימן תקעו) כתב: "ואין להזכיר שם החולה בתפלתו". (פרק אין עומדין לד.). וכן כתב רש"י בספר הפרדס. נראה שיש קפידא בזה שלא להזכיר שמו, והטעם מבואר בספר עיון יעקב (ברכות לד.), שאולי השם גרם החולי, שהרי מפני כך משנים שם החולה, כמו"ש בראש השנה (טו:). ובמור יו"ד (סימן שלח). ע"ש. וכן כתב בספר חסידים (סי' רמד-רמה), ששם האדם גורם לטובה או לרעה. ע"ש. וכן כתבו המקובלים, שבהזכרת שמו של החולה יכולים לפעמים לעורר עליו מדת הדין. ועיין בשו"ת אפרקסתא דעניא (סימן כב). ובשו"ת ויעתר יצחק (סימן ח). ובשו"ת זקן אהרן ואלקין חלק א (סימן יא). ובשו"ת דעת כהן (סימן קלב). ונמצא שבתפלה שבפני החולה שאין צריך להזכיר את שמו, התפלה יותר רצויה ומקובלת. וכן כתב החתם סופר בחידושו לנדרים (מ.), לפרש בזה מה שאמרו בגמרא שם, כל שנכנס לבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה, כלומר, שמכיון שאינו מזכיר שמו, תפלתו רצויה ומקובלת, מה שאין כן כשאינו מבקר ומתפלל עליו שלא בפניו, הרי צריך הוא להזכיר שמו בתפלתו, ולפעמים מתעוררת עליו מדת הדין, כמו שכתבו המקובלים. ע"ש. ולכן השואל לשלומו של החולה דרך מלפון, אינו יכול לקיים מצות ביקור חולים בשלימותה, שממנה תוצאות חיים על ידי בקשת רחמים, וכנ"ל. **וכן העלה הגאון ר' משה**

(חלק יו"ד סימן כו). ורק אם אינו יכול לבקד החולה בעצמו, מוטב למלפן או לשלוח אליו מכתב לחוק ולעודדו בדברים.¹

והשי"ת ישלח רפואה שלמה לכל חולי עמו ישראל. בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו.

פינשטיין בשו"ת אגרות משה (חלק יו"ד סימן רכג), שעיקר מצות ביקור חולים היא כשמבקר את החולה בעצמו, ולא באמצעות מלפן. וכן כתב בשו"ת חלקת יעקב חלק ב (סימן קכח). וע"ע בשו"ת מנחת יצחק חלק ב (סימן פד). ובשו"ת ציץ אליעזר חלק ה (בקונטרס רמת רחל דף יג ע"ב). ובשו"ת הליכות שבת

סימן פד

תרומת בליה

להציל את חברו מוראי סכנה. וכן פסק בשו"ת הרדב"ז חלק ג (סימן תרכז), שהמתחסד להכניס עצמו בספק סכנה כדי להציל את חברו מוראי סכנה הרי זה חסיד שוטה, שהספק שלו עדיף מהודאי של חברו, שנאמר וחי אחיך עמך, חייד קודמין לשלל חבירך. ע"כ. ובשו"ת יד אליהו מלובלין (סימן מג), הביא דברי הגהות מיימוניות בשם הירושלמי הנ"ל, וכתב שכוונת הגהות מיימוניות לדברי הירושלמי סוף פרק ה דתרומות, אך שם שניו הרבר במחלוקת רבי יונתן וריש לקיש, ואפשר שהלכה כרבי יונתן שאינו מחוייב להכנס בספק סכנה להציל את חברו מוראי סכנה. והוסיף, שיש להוכיח כן גם מהגמרא שלנו, במסכת נדה (סא.), ובמסכת סנהדרין (עג.). ע"ש. וכן בספר אגודת איזוב דרושים²⁵⁷ (דף ג ע"ב) הוכיח מהגמרא (נדה סא.) כדברי הירושלמי, שאין לאדם להכניס עצמו לספק סכנה כדי להציל את חברו מוראי סכנה. גם בשו"ת מהר"ם שיק (חלק יו"ד סימן קנה) כיון לדברי הירושלמי בהוכחתו ממסכת סנהדרין (עג.). וראה עוד בספר אמרי בינה (חלק או"ח סימן יג אות ה). ואמנם יש מקום לדחות ראיות האחרונים מהתלמוד שלנו. וראה בשו"ת עמודי אור (סימן צו) ובספר כלי חמדה (פרשת כי תצא). ועל כל פנים להלכה הסכימו רוב האחרונים כדברי האיסור והיתר והרדב"ז הנ"ל שאין האדם רשאי להכניס עצמו בספק סכנה כדי להציל את חברו מוראי סכנה. וכן

שאלה: חולה כליות באופן רציני עד שנסקפת סכנה לחייו, האם רשאי חבר או קרוב משפחה לתרום לו בליה אחת מכליותיו כדי להציל חיי חברו, או מכיון שאפשר שיש בזה קצת סכנה לתורם, אין לו להכניס עצמו בספק סכנה אפילו על מנת להציל את חברו מוראי סכנה?

תשובה: עצם הדין אם רשאי אדם או חייב להכנס בספק סכנה כדי להציל את חברו מוראי סכנה, שנוי במחלוקת הפוסקים. כי מרן הבית יוסף בחושן משפט (סימן תכו) הביא מה שכתבו בהגהות מיימוניות בשם הירושלמי, שחייב אדם להכניס את עצמו בספק סכנה כדי להציל את חברו מוראי סכנה. והסביר מרן הטעם, מפני שחבירו בוראי סכנה והוא בספק. וכן כתב מרן בכסף משנה (סוף פרק א מהלכות רוצח). ובשו"ת חות יאיר (סימן קמו) הביא דברי הירושלמי להלכה, ושכן משמע במסכת בבא מציעא (סב.). וכן כתב הגאון רבי חיים דוד אבולעפייא בשו"ת נשמת חיים (בחלק הדרושים דף יא ע"א). אולם הסמ"ע בחו"מ שם, העיר, שמרן המחבר והרמ"א השמיטו דין זה מהשלחן ערוך, וטעמם, לפי שגרולי הפוסקים, הר"ף והרמב"ם והרא"ש השמיטו דברי הירושלמי מפסקיהם, לכן השמיטוהו גם הם מהשלחן ערוך. ע"כ. ורבינו יונה גירונדי בספר איסור והיתר (כלל נט דין לח) כתב במפורש שאין לאדם להכניס עצמו בספק סכנה כדי

גליונות וצינונים

סימן פג 1. וכ"כ עוד בשו"ת יחווה דעת ח"ו (סי' קעד), וע"ע בחזון עובדיה אבלות ח"א (עמ' יא-יב, ועע"ש עמ' ה-ו).